

This is a self-archived version of an original article. This version may differ from the original in pagination and typographic details.

Author(s): Kratochvil, Joachim; Jääskelä, Päivikki; Honkimäki, Sanna; Aittola, Helena; Tynjälä, Päivi

Title: Opetussuunnitelmatyön 2015-2017 arviointi Jyväskylän yliopistossa

Year: 2018

Version: Published version

Copyright: © Jyväskylän yliopisto, Koulutuksen tutkimuslaitos, 2018

Rights: In Copyright

Rights url: <http://rightsstatements.org/page/InC/1.0/?language=en>

Please cite the original version:

Kratochvil, J., Jääskelä, P., Honkimäki, S., Aittola, H., & Tynjälä, P. (2018). Opetussuunnitelmatyön 2015-2017 arviointi Jyväskylän yliopistossa. Jyväskylän yliopisto, Koulutuksen tutkimuslaitos. https://www.jyu.fi/fi/koulutus/ops/tutkimus/jyu_ops-arviointi-2015-2017_ktl.pdf

Joachim Kratochvil, Päivikki Jääskelä, Sanna Honkimäki, Helena Aittola ja Päivi Tynjälä

Opetussuunnitelmatyön 2015-2017 arviointi Jyväskylän yliopistossa

Jyväskylän yliopisto
Koulutuksen tutkimuslaitos

SISÄLLYS

1 Johdanto	3
2 Arvioinnissa käytetyt aineistonkeruu- ja analyysimenetelmät	4
2.1 Opetussuunnitelma –kysely	4
2.2 Opetuksen kehittämisryhmien haastattelut	5
2.3 Valikoitujen opetussuunnitelmatekstien sisällöllinen analyysi rehtorin linjausten pohjalta	6
3 Tulokset	7
3.1 Opetussuunnitelma -kyselyn tulokset	7
3.1.1 OPS-kyselyyn vastaajien taustatiedot	7
3.1.2 Opetussuunnitelmatyö yksikkötasolla	9
3.1.3 Opetussuunnitelmatyö yksilötasolla	16
3.1.4 OPS-työn tuki yliopistotasolla	17
3.1.5 Rehtorin OPS-linjausten hyödyntäminen OPS-työssä	21
3.1.6 OPS-prosessin yleisarviointi kyselyaineistossa	26
3.2 Opetuksen kehittämisryhmien haastattelujen analyysin tulokset	31
3.2.1 OPS-prosessin sujuminen - vaiheet ja toimintatavat	31
3.2.2 OPS-työn johtaminen yksikkötasolla	33
3.2.3 OPS-työn johtaminen yliopistotasolla	34
3.2.4 OPS-työtä edistäneet tekijät ja OPS-työn haasteet	36
3.2.5 OPS-työn lopputuloksen arviointi	38
3.3 Opetussuunnitelmatekstien sisällöllisen analyysin tulokset	39
4 Yhteenveto ja johtopäätökset	45
LIITTEET	48

1 Johdanto

Jyväskylän yliopisto käynnisti opetussuunnitelmatyön kaudelle 2017-2020 rehtori Matti Mannisen 21.9.2015 allekirjoittamalla päätöksellä ”Jyväskylän yliopiston linjaukset opetussuunnitelmiin ja opetusohjelmiin lukuvuosille 2017-2020”. Yliopisto tuki opetussuunnitelmatyötä erilaisin keinoin. Näitä olivat muun muassa koko henkilökunnalle suunnatut seminaarit opetussuunnitelmatyöhön liittyvistä teemoista, koulutus-, opetus-, ja vuosisuunnittelujärjestelmän (KOVIS) käyttöönottokoulutukset, yhteinen opetussuunnitelmakäsitteistö ja yhteinen opetussuunnitelmien raamitus (yhtenäinen rakenne, yhteinen aikataulu).

Jyväskylän yliopiston koulutusneuvosto päätti kokouksessaan 8.3.2017 toteuttaa opetussuunnitelmatyötä koskevan arvioinnin uusien opetussuunnitelmien käyttöönoton jälkeen. Syksyllä 2017 arvioinnin toteuttaminen annettiin Koulutuksen tutkimuslaitoksen tehtäväksi. Arviointiryhmään kuuluivat professori Päivi Tynjälä, yliopistotutkija Päivikki Jääskelä, amanuenssi Sanna Honkimäki, erikoistutkija Helena Aittola ja projektitutkija Joachim Kratochvil. Lisäksi asiantuntijoina arvioinnin suunnitteluvaiheessa olivat mukana tietoasiantuntija Tapio Ruokolainen, laatupäällikkö Pirjo Halonen, opetuksen kehittämispäällikkö Ulla Klemola, koulutuksesta vastaavat vararehtorit Helena Rasku-Puttonen sekä Marja-Leena Laakso ja strategiajohtaja Kari Pitkänen. Arvioinnin tarkoituksena oli saada tietoa OPS-työhön osallistuneiden kokemuksista seuraavaa OPS-kierrosta silmällä pitäen sekä tarkastella, miten hyvin rehtorin linjaukset näkyivät opetussuunnitelmateksteissä.

Arviointi koostui kolmesta osasta:

- 1) kyselytutkimuksesta opetus-, tutkimus- ja hallintohenkilöstölle sekä OPS-työssä mukana olleille opiskelijoille,
- 2) kahdeksasta opetuksen kehittämisryhmän haastattelusta (1-2 haastattelua/tiedekunta) ja
- 3) 21 opetussuunnitelman tekstianalyyseista.

Tässä raportissa esitetään erikseen kunkin aineiston analyysin tulokset. Lopussa esitetään lyhyt yhteenveto kaikkien aineistojen tuottamien tulosten pohjalta.

Raportin liitteistä löytyvät käytetty kyselylomake suomen- ja englanninkielisenä (Liitteet 1 ja 2), kyselyaineiston analyysissa muodostetut summamuuttujat (Liite 3), haastattelukysymykset (Liite 4) ja Jyväskylän yliopiston linjaukset opetussuunnitelmiin ja opetusohjelmiin lukuvuosille 2017-2020.

2 Arvioinnissa käytetyt aineistonkeruu- ja analyysimenetelmät

2.1 Opetussuunnitelma –kysely

Opetussuunnitelma –kysely (Liitteet 1 ja 2) lähetettiin vastattavaksi 4.12.2017–15.1.2018 välisenä aikana opetus-, tutkimus- ja hallintohenkilöstön jäsenille (N = 1752) sekä opetussuunnitelmatyössä mukana olleille opiskelijoille (N = 41) kaikissa tiedekunnissa ja erillislaitoksissa. Kyselyn saatekirjeessä vastaamista pyydettiin kaikilta niiltä ”jotka ovat vähänkin käyttäneet aikaansa opetussuunnitelmatyöhön vuosina 2015–2017”. Vastaaaja pyydettiin vastaamaan sen yksikön perusteella, johon he kuuluivat vuoden 2015 syksyllä. Kyselystä lähti kolme muistutusviestiä.

Kysely rakentui vastaajan taustatiedoista ja neljästä sisältöteemasta, jotka koostuivat sekä väitteen muodossa olevista strukturoiduista kysymyksistä että teemoja tarkentavista avoimista kysymyksistä:

Vastaajan taustatiedot (kysymykset 1-6)

Taustakysymyksillä selvitettiin, olivatko vastaajat yliopiston opetus-, tutkimus- ja hallintohenkilöstöä, vai opiskelijoita, kuuluivatko he opetuksen kehittämissäryhmään, ja mitä tiedekuntaa he edustivat. Henkilöstöltä kysyttiin myös opetustehtävien osuutta heidän työsuunnitelmassaan sekä heidän opetuskokemuksensa määrää. Lisäksi kaikilta vastaajilta kysyttiin toimintatapaa, jolla he olivat osallistuneet opetussuunnitelmien työstämiseen.

Kyselyn neljä sisältöteemaa

1) Opetussuunnitelmatyö yksikkötasolla (laitos/tiedekunta; kysymykset 7 ja 9)

Tässä kysymysryhmässä kysyttiin opetussuunnitelmatyön ja sen organisoinnin onnistuneisuutta yleisesti; OPS-työhön varatun ajan riittävyttä; OPS-työn osallistuvuutta; opiskelijapalautteen ja rehtorin linjausten hyödyntämistä; sekä OPS-työn aikaansaamaa muutoksen luonnetta ja laajuutta.

2) Opetussuunnitelmatyö yksilötasolla (kysymys 8)

Tässä kysymysryhmässä kysyttiin vastaajan omaa roolia OPS-työssä, roolin mahdollista muutosta OPS-prosessin aikana, vaikuttamismahdollisuuksia OPS-työhön sekä OPS-työn mielekkyyttä oman työn näkökulmasta.

3) Opetussuunnitelmatyön tuki yliopistotasolla (kysymys 10 ja 11)

Tässä kysymysryhmässä kysyttiin yliopistotason OPS-työn johtamisen onnistuneisuutta, OPS-työn tuen laatua ja sen riittävyttä sekä sitä, hyödynnettiinkö tukea yksikkö- tai yksilötasolla.

4) Rehtorin OPS-linjausten hyödyntäminen opetussuunnitelmatyössä (kysymykset 12 ja 13)

Tässä kysymysryhmässä kysyttiin yksilöidysti eri linjausten hyödyntämisen toteutumista ja toteutumisen laajuutta.

Vastaaaja pyydettiin vastaamaan sisältöteemojen väittämiin 6-portaisella Likert-asteikolla: 1 = Täysin eri mieltä; 2 = Jokseenkin eri mieltä; 3 = Siltä väliltä; 4 = Jokseenkin samaa mieltä; 5 = Täysin samaa mieltä; 6 = En osaa sanoa. En osaa sanoa –vastauksia käsiteltiin puuttuvina tietoina. Huomionarvoista on, että osa väittämistä on ollut sellaisia, että niihin vastaaminen on ollut vaikeaa. Tämä näkyy tietyissä väitteissä vastaamattomuutena tai ”en osaa sanoa” -vastauksen suurena käyttönä. Nämä kohdat on tuotu esiin vastausten tarkemmassa tarkastelussa.

Kunkin neljän sisältöteeman vastauksia (väittämiin) analysoitiin omina vastausryhminään. Kaikissa tilastollisissa analyyseissa käytettiin SPSS Statistics 24 –ohjelmaa. Deskriptiivisten analyysimenetelmien avulla muodostettiin aluksi kuva vastausmääristä ja vastausten jakaumista

yksittäisiin kysymyksiin. Seuraavaksi aineiston analyysissä hyödynnettiin faktorianalyysia, jonka avulla tutkittiin mahdollisia muuttujajoukon yhteisiä piirteitä. Tarkoituksena oli Likert-asteikolla mitattujen muuttujien antaman informaation tiivistäminen. Eksploratiivisen faktorianalyysin (EFA) avulla etsittiin keskenään eniten korreloivat muuttujat ja muodostettiin niistä faktoreita, muuttujien taustalla olevia ns. piilomuuttujia. Muuttujien välisiä yhteyksiä tarkasteltiin myös erikseen korrelaatiokertoimien (Pearson ja Spearman rho) avulla. (Faktoreiden ulkopuolelle jääneet muuttujat on raportoitu tulososassa edelleen yksittäisinä muuttujina, kysymyksittäin.) EFA:n tuloksena saadut piilomuuttujat nimettiin vahvimman latauksen saadun muuttujan sisällön perusteella. Seuraavaksi näistä piilomuuttujista muodostettiin summamuuttujia, joissa on mukana kuhunkin faktoriin parhaiten latautuneet ns. kärkimuuttujat. Kaikkien näiden muuttujien lataukset ylittivät kriteerinä pidetyn arvon 0.30. Lataukset vaihtelivat 0.46 ja 0.98 välillä. Cronbachin alpha -reliabiliteetikertoimen avulla tarkistettiin, kuinka hyvin näihin uusiin summamuuttujiin yhdistetyt muuttujat mittaavat samaa asiaa. Summamuuttujat ja niiden reliabiliteetit on esitelty tarkemmin liitteessä 3.

Monien tilastollisten testien edellytyksenä pidetään sitä, että havainnot on otettu normaalijakautuneesta perusjoukosta. Tällöin voidaan käyttää kuhunkin tilanteeseen tarkoituksenmukaista ns. parametrista testiä. Jos taas normaalijakautuneisuus ei ole voimassa, tulisi ohjeiden mukaan käyttää kuhunkin tilanteeseen sopivaa jakaumasta riippumatonta (epäparametrista) testiä. Neljää sisältöteemaa kartoitavissa kysymyksissä todettiin, että osa kysymyksistä noudattaa normaalijakaumaa ja osassa normaalijakautuneisuus ei ole voimassa. Myös faktorianalyysin perusteella muodostetuissa summamuuttujissa löytyy sekä normaali- että vinojakaumia. Tulosten esittäminen koko aineiston tasolla tapahtuu siten sekä keskiarvon ja mediaanin avulla, yksittäisten kysymysten osalta esitetään lisäksi vastausten jakautuminen eri vastausvaihtoehtoihin. Jatkoanalyysit ovat tähän saakka kohdistuneet tiedekuntien välisten keskiarvojen erojen vertailuun, näissä analyyseissa on käytetty kaikkien kysymysten osalta varianssianalyysia (One-Way ANOVA). Varianssien yhtäsuuruutta tutkittiin Levene-testin avulla. Jos testin tuloksena p-arvo oli suurempi kuin 0.05, parivertailussa käytettiin Bonferroni-testiä; p-arvon ollessa pienempi kuin 0.05 parivertailussa käytettiin Tamhane's T2-testiä. Erillislaitokset eivät ole mukana keskiarvovertailuissa pienen vastaajamäärän vuoksi. Erillislaitoksista saadut vastaukset ovat kuitenkin mukana, kun tuloksia esitellään koko aineiston tasolla.

Kyselyn avoimet vastaukset analysoitiin temaattisen analyysin periaatteiden mukaisesti (Braun & Clarke, 2006) luokittelemalla kyselyn avoimet vastaukset esiinnousseiden toistuvien vastausteemojen perusteella. Toistuvat vastausteemat laskettiin yhteen ja tällä tavalla arvioitiin laadullisten vastausten määrällistä painoarvoa.

2.2 Opetuksen kehittämissuunnitelmien haastattelut

Opetuksen kehittämissuunnitelmien haastattelut järjestettiin maaliskuussa 2018. Haastateltujen ryhmien koko vaihteli kahdesta kuuteen henkilöä. Haastattelujen tarkoituksena oli saada yksityiskohtaisempaa tietoa opetussuunnitelmien prosessista kysymyksillä, jotka eivät laajuudeltaan ja luonteeltaan sopineet kyselytutkimuksen piiriin.

Jokaisesta tiedekunnasta haastateltiin ainakin yhtä opetussuunnitelmatyössä yksikkötasolla vastuussa olevaa ryhmää. Yhteensä haastateltavia ryhmiä oli kahdeksan ja haastatteluihin osallistui yhteensä 34 henkilöä. OPS-prosessin aikaisia pedagogisia johtajia pyydettiin kokoamaan opetussuunnitelmaa työstäneen ryhmänsä haastatteluun. Kutsutut henkilöt olivat lähes poikkeuksetta olleet mukana opetuksen kehittämissuunnitelmissa tai koulutuksen kehittämissuunnitelmissa opetussuunnitelmaa tehtäessä vuosien 2015-2017 välisenä aikana. Haastatteluiden tavoitteena oli saada tarkennetumpaa tietoa

opetussuunnitelman työstöprosessin eri vaiheista, OPS-työn organisoinnin tavoista sekä johtamisesta yksikkö- ja yliopistotasolta.

Haastatteluissa oli mukana opetus- ja tutkimushenkilöstöä, hallintohenkilöstöä ja opiskelijoita. Haastateltavat edistivät ja työstivät opetussuunnitelmaa yksiköissään varsin intensiivisesti prosessin aikana ja tämä luo hieman painottuneen näkökulman haastatteluihin, sillä henkilöt olivat oman yksikkönsä OPS-prosessin keskiössä. Haastattelut olivat moniäänisiä, koska kukin henkilö toi keskusteluun oman positionsa kautta oman näkökulmansa. Kuitenkin moniäänisyys oli rajatun aktiivijoukon ääni, ei niinkään OPS-työn laidalla olevan tai vähemmän aktiivisen joukon ääni. Tämä seikka on huomioitava raporttia luettaessa. Lisäksi on huomioitava, että haastateltavien oli ollut jossain määrin vaikeaa arvioida OPS-työn johtamista yksikötasolla, sillä usein he olivat itse olleet prosessissa johtavassa roolissa yksikössään tai haastattelussa oli mukana johtohenkilöitä, joiden työhön eivät muut ehkä halunneet ottaa kantaa.

Haastattelut suoritettiin ryhmähaastatteluina yksikkökohtaisesti maaliskuuhun 2018 aikana. Haastattelun teemat olivat: 1) OPS-prosessin sujuminen, vaiheet ja toimintatavat, 2) OPS-työn johtaminen ja tuki yliopistotasolla, 4) OPS-työn haasteet ja edistävät tekijät, 5) OPS:n sisällön työstö ja 6) OPS-työn lopputuloksen arviointi. Haastattelukysymykset löytyvät liitteestä 4. Haastattelijoiden määrä vaihteli kahdesta neljään, aikataulullisista syistä. Haastattelun aikana tehtiin muistiinpanoja, haastattelut nauhoitettiin ja ne tullaan litteroimaan jatkotutkimuksia varten. Tässä vaiheessa haastatteluista on tehty yhteenvetoja välittömästi haastatteluiden jälkeen - äänitallenteiden, haastattelijoiden tekemien muistiinpanojen ja haastattelun jälkeisten keskusteluiden pohjalta. Tässä vaiheessa esitetyt haastattelun tulokset ovat siten alustavia ja perustuvat ensisijaisesti yhteenvedoista muodostettuun kuvaan asioista. Haastatteluiden pyrkimyksenä oli saada kuvauksia toisaalta yhdenmukaisista ja toisaalta erilaisista toimintatavoista työstää, jäsentää ja johtaa OPS-prosessia yksiköissä.

2.3 Valikoitujen opetussuunnitelmatekstien sisällöllinen analyysi rehtorin linjausten pohjalta

Yliopiston verkkosivuilla julkaistuja valmiita opetussuunnitelmia käytiin myös systemaattisesti läpi analysoiden opetussuunnitelmien sisältöä rehtorin linjausten pohjalta (Liite 5). Tavoitteena oli selvittää, miten rehtorin OPS-linjaukset näkyivät tekstitasolla. Yhteensä tarkasteltuja opetussuunnitelmia oli 21 kolmesta tiedekunnasta (kasvatustieteiden ja psykologian tiedekunta, humanistis-yhteiskuntatieteellinen tiedekunta ja matemaattis-luonnontieteellinen tiedekunta). Jokaisesta tutkinto-ohjelmasta tarkastelun kohteena olivat opetussuunnitelmakuvausten rakenteen mukaisesti tutkinnon rakenne, opintojaksojen laajuus opintopisteinä, opintojaksojen suoritustavat, kirjallisuus ja muu materiaali, sisältö, arviointiperusteet ja muut lisätiedot. Tekstianalyyssissä huomio keskitettiin erityisesti kuvausten laajuuteen, osaamistavoitteiden erittelyyn, opintojaksojen suoritustapojen ja arviointiperusteiden kuvaamiseen ja täsmentämiseen opetussuunnitelmissa. Analyysin tavoitteena oli tuoda esille tutkinto-ohjelmien opetussuunnitelmakuvauksissa esiintyvää vaihtelua, ei niinkään verrata eri tiedekuntia tai tutkinto-ohjelmia keskenään.

Eri opetussuunnitelmien tapoja ja käytäntöjä toteuttaa rehtorin OPS-linjauksia koottiin kunkin linjauksen otsikon alle. Tarkoituksena oli osoittaa, millä tavoin ja millä käytännöillä rehtorin linjaukset konkretisoituvat eri tutkinto-ohjelmien opetussuunnitelmissa.

3 Tulokset

3.1 Opetussuunnitelma -kyselyn tulokset

3.1.1 OPS-kyselyyn vastaajien taustatiedot

Kysely lähetettiin vastattavaksi 4.12.2017–15.1.2018 välisenä aikana opetus-, tutkimus- ja hallintohenkilöstölle (N = 1752) sekä opetussuunnitelmatyössä olleille opiskelijoille (N = 41) kaikissa tiedekunnissa ja erillislaitoksissa. Kaikkiaan 394 henkilöä vastasi kyselylomakkeeseen. Kyselyn saatekirjeessä vastaamista pyydettiin kaikilta niiltä, ”jotka ovat vähänkin käyttäneet aikaansa opetussuunnitelmatyöhön vuosina 2015–2017”. Vastaajia pyydettiin vastaamaan sen yksikön perusteella, johon he kuuluivat vuoden 2015 syksyllä. Vastausprosentin tarkka määrittely on mahdotonta, koska ei ole tiedossa, kuinka moni henkilökunnasta oli osallistunut OPS-työhön. Vastaajia pyydettiin vastaamaan kyselyn kysymyksiin sen tutkinto-ohjelman näkökulmasta, jonka valmisteluun he olivat eniten osallistuneet. Suurin osa vastaajista (87.1 %) kuului opetus- ja tutkimushenkilöstöön, kahdeksan prosenttia vastaajista edusti muuta henkilöstöä (Taulukko 1). Vastaajista 4.3 % oli opiskelijoita.

Taulukko 1. Vastaajaryhmä opetussuunnitelman suunnittelu- ja kirjoitusvaiheessa

		N	%	Valid-%
Ryhmä	Opetus- ja tutkimushenkilöstö	343	87.1	87.5
	Muu henkilöstö	32	8.1	8.2
	Opiskelijat	17	4.3	4.3
	Yhteensä	392	99.5	100.0
Puuttuva tieto		2	.5	
Yhteensä		394	100.0	

Vastauksia saatiin kaikista tiedekunnista (Taulukko 2, s. 7). Määrällisesti eniten vastaajia oli matemaattis-luonnontieteellisestä, humanistisesta ja kasvatustieteellisestä tiedekunnasta. Erillislaitoksista yliopiston kirjaston ja Koulutuksen tutkimuslaitoksen henkilöstö ei vastannut kyselyyn lainkaan. Vastaajista yli kolmasosa (36.3 %) oli opetuksen kehittämisryhmän jäseniä, valtaosa (62.2%) ei kuitenkaan kuulunut opetuksen kehittämisryhmään (Taulukko 3, s. 7).

Taulukossa 4 (s. 7) on esitetty vastaajien jakautuminen opetustehtävien määrän mukaisesti. Tämän perusteella kyselyyn vastasivat erityisesti ne opettajat, joilla oli paljon opetusta. Vastaajista 46.4 prosentilla oli työsuunnitelmassaan yli 200 tuntia opetusta. Toiseksi suurin vastaajaryhmä (14.7 %) oli opettajat, joilla oli 101-200 tuntia opetustyötä.

Vastaajat olivat varsin kokeneita opettajia. Yli 65 % vastaajista ilmoitti opettaneensa yliopistossa 10 vuotta tai enemmän (Taulukko 5, s. 7). Hieman alle kahdeksalla prosentilla vastaajista ei ollut lainkaan opetuskokemusta.

Taulukko 2. Vastaajan tiedekunta tai erillislaitos OPS-prosessin käynnistyessä (syyskuussa 2015)

	N	%	Valid-%
Tdk tai erillislaitos			
Humanistinen tdk	73	18.5	18.9
Informaatioteknologian tdk	30	7.6	7.8
Kauppakorkeakoulu	31	7.9	8.0
Kasvatustieteiden tdk	63	16.0	16.3
Liikuntatieteiden tdk	42	10.7	10.9
Matemaattis-luonnont. tdk	82	20.8	21.2
Yhteiskuntatieteellinen tdk	33	8.4	8.5
Avoin yo	14	3.6	3.6
Kielikeskus	8	2.0	2.1
KYC	11	2.8	2.8
Yhteensä	387	98.2	100.0
Puuttuva tieto	7	1.8	
Yhteensä	394	100.0	

Taulukko 3. Kuulutko yksikkösi opetuksen kehittämisryhmään?

	N	%	Valid-%
Vastausvaihtoehto			
Kyllä	143	36.3	36.9
En	245	62.2	63.1
Yhteensä	388	98.5	100.0
Puuttuva tieto	6	1.5	
Yhteensä	394	100.0	

Taulukko 4. Opetustehtäviin varattu tuntimäärä työsuunnitelmassa lv. 2017-2018 aikana

	N	%	Valid-%
Tuntimäärä			
0-10	15	3.8	3.9
11-60	36	9.1	9.3
61-100	49	12.4	12.7
101-200	58	14.7	15.0
Yli 200	183	46.4	47.3
Ei koske minua	46	11.7	11.9
Yhteensä	387	98.2	100.0
Puuttuva tieto	7	1.8	
Yhteensä	394	100.0	

Taulukko 5. Opetusvuosien määrä yliopistossa

	N	%	Valid-%
Opetusvuosien määrä			
Alle 1 vuosi	10	2.5	2.6
1-2 vuotta	13	3.3	3.3
3-9 vuotta	78	19.8	20.1
10 tai enemmän	258	65.5	66.3
Ei opetuskokemusta	30	7.6	7.7
Yhteensä	389	98.7	100.0
Puuttuva tieto	5	1.3	
Yhteensä	394	100.0	

Taulukossa 6 esitetään, millaisissa rooleissa vastaajat ovat ilmaisseet toimineensa opetussuunnitelmatyössä. Yli puolet vastaajista oli osallistunut yksikön opetuksen kehittämissryhmän tai muun OPS-työtä edistäneen työryhmän työskentelyyn. Reilu 70 % vastaajista ilmoitti osallistuneensa oppiaineryhmän opetussuunnitelmatyöskentelyyn. Yli puolet vastaajista oli osallistunut tiedekunnan tai yksikön järjestämiin OPS-tilaisuuksiin. Noin 40 % vastaajista oli osallistunut yliopiston järjestämiin OPS-seminaareihin tai seurannut niitä moniviestimen kautta. Kommentoijana ilmoitti osallistuneensa noin 26 % vastaajista. Vastaajat ovat saaneet valita useampia eri vaihtoehtoja ja valtaosalla vastaajista onkin ollut monia rooleja OPS:n työstämisessä OPS-prosessin eri vaiheissa.

Taulukko 6. Opetussuunnitelmatyöhön osallistumisen tavat

Osallistumisen tapa	Vastaajamäärä (kyllä –vastanneet)	Osuus kaikista vastaajista (N = 394)
Osallistuimme yksikön opetuksen kehittämissryhmän tai muun OPS-työtä edistäneen työryhmän työskentelyyn.	219	55,6%
Osallistuimme oppiaineryhmän OPS-työskentelyyn.	285	72,3%
Osallistuimme tiedekunnan tai yksikön yhteisiin OPS-tilaisuuksiin.	220	55,8%
Osallistuimme vähintään yhteen yliopiston järjestämään OPS-seminaariin tai seurasin sitä Moniviestimen kautta.	159	40,4%
Osallistuimme opetussuunnitelmatyöhön kommentoijana.	102	25,6%

3.1.2 Opetussuunnitelmatyö yksikkötasolla

Yksikkökohtaista opetussuunnitelmatyötä laitoksella tai tiedekunnassa koskevat muuttujat (ks. Liite 3) ryhmittäytyivät faktorianalyyseissä kahdelle faktorille, jotka nimettiin seuraavasti: *”Tyytyväisyys OPS-työhön ja sen organisointiin”* ja *”OPS-linjausten hyödyntäminen”*. Faktorien pohjalta muodostettiin vastaavat summamuuttujat. *Tyytyväisyys OPS-työhön ja sen organisointiin* -summamuuttuja koostuu seuraavista viidestä väitteestä: *”Olen ylpeä uudesta opetussuunnitelmasta”*, *”Saavutimme tavoittelemamme muutoksen uudessa opetussuunnitelmassa”*, *”Opetussuunnitelmatyö johti yksikkömme toimintatapojen tarkasteluun”*, *”OPS-työ oli yleisesti ottaen hyvin organisoitu”*, ja *”Yksikköni varasi OPS-työhön riittävästi aikaa”*. *OPS-linjausten hyödyntäminen* -summamuuttuja koostuu kahdesta väitteestä: *”Keskustelimme rehtorin OPS-linjauksista”* ja *”Rehtorin OPS-linjaukset vaikuttivat vahvasti OPS-työhömmö”*. Summamuuttujien keskiarvot koko aineistossa on esitetty taulukossa 7 (s. 10). *Tyytyväisyys OPS-työhön ja sen organisointiin* -summamuuttujan keskiarvo oli 3.45, ja *OPS-linjausten hyödyntäminen* -summamuuttujan keskiarvo 3.69. Keskiarvoja laskettaessa vaihtoehto 6, *”en osaa sanoa”*, jätettiin pois. Sama koskee jatkossa kaikkia muitakin keskiarvotarkasteluja.

Taulukko 7. Yksikkökohtainen opetussuunnitelmatyön organisointi -kysymyskokonaisuuden summamuuttujat ja niiden kuvailevat tunnusluvut

Summamuuttujat	Tyytyväisyys OPS-työhön ja sen organisointiin (5 kysymystä)	Linjausten hyödyntäminen (2 kysymystä)
N Vastaajamäärä	275	332
Puuttuva tieto	119	62
Cronbachin alpha	0.84	0.90
Keskiarvo	3.45	3.69
Mediaani	3.60	4.00
Keskihajonta	0.892	1.16

HUOM. Vastausasteikko 1-5: 1 = Täysin eri mieltä; 2 = Jokseenkin eri mieltä; 3 = Siltä väliltä; 4 = Jokseenkin samaa mieltä; 5 = Täysin samaa mieltä

OPS-työhön ja sen organisointiin liittyvässä tyytyväisyydessä oli tilastollisesti merkitseviä eroja tiedekuntien välillä (Taulukko 8, s. 11). Parivertailu osoitti, että kasvatustieteiden tiedekunnan keskiarvo, joka oli korkein, poikkesi tilastollisesti merkitsevästi liikuntatieteellisen ja yhteiskuntatieteellisen tiedekuntien keskiarvoista. Kauppakorkeakoulun keskiarvo oli toiseksi korkein, ja se oli merkitsevästi korkeampi kuin liikuntatieteellisen tiedekunnan keskiarvo. Humanistisen tiedekunnan keskiarvo oli kolmanneksi korkein, ja se oli merkitsevästi korkeampi kuin informaatioteknologian ja liikuntatieteellisen tiedekunnan keskiarvot. IT-tiedekunnan ja liikuntatieteellisen tiedekunnan vastaajat olivat kaikkein vähiten tyytyväisiä yksiköidensä OPS-prosessiin. IT-tiedekunnan keskiarvo oli tilastollisesti merkitsevästi pienempi kuin kauppakorkeakoulun, kasvatustieteiden tiedekunnan ja matemaattis-luonnontieteellisen tiedekunnan keskiarvo. Liikuntatieteellisen tiedekunnan ja matemaattis-luonnontieteellisen tiedekunnan keskiarvoissa oli myös merkitsevä ero.

Linjausten hyödyntäminen –summamuuttujan keskiarvo oli korkein yhteiskuntatieteellisessä tiedekunnassa (4.05) ja toiseksi korkein kasvatustieteellisessä tiedekunnassa (3.97) (Taulukko 9, s. 11). IT-tiedekunnan keskiarvo oli matalin (3.18). Parivertailussa tiedekuntien väliset erot eivät olleet tilastollisesti merkitseviä muutoin kuin kasvatustieteiden tiedekunnan ja matemaattis-luonnontieteellisen tiedekunnan välillä.

Taulukko 8. Tyytyväisyys OPS-työhön ja sen organisointiin -summamuuttujan keskiarvot eri tiedekunnissa

Tiedekunta	<i>n</i>	<i>M (sd)</i>	<i>Min.</i>	<i>Max.</i>	<i>Parivertailu</i>
1 Humanistinen tiedekunta	51	3.71 (0.67)	2.00	5.00	1>2,5
2 Informaatioteknologian tiedekunta	21	2.73 (1.02)	1.00	4.60	2<3,4,6
3 Kauppakorkeakoulu	21	3.77 (0.79)	2.20	5.00	3>5
4 Kasvatustieteiden tiedekunta	41	3.80 (0.78)	1.00	5.00	4>5,7
5 Liikuntatieteellinen tiedekunta	37	2.73 (0.91)	1.00	4.80	5<6
6 Matemaattis-luonnontiet. tdk	49	3.70 (0.74)	2.00	5.00	
7 Yhteiskuntatieteellinen tiedekunta	27	3.15 (0.79)	1.80	4.80	

HUOM. Parivertailu osoittaa, minkä tiedekuntien välillä ero on tilastollisesti merkitsevä $p<.05$ (Bonferroni correction). Vastausasteikko 1-5: 1 = Täysin eri mieltä; 5 = Täysin samaa mieltä

Taulukko 9. Linjausten hyödyntäminen -summamuuttujan keskiarvot eri tiedekunnissa

Tiedekunta	<i>n</i>	<i>M (sd)</i>	<i>Min.</i>	<i>Max.</i>	<i>Parivertailu</i>
1 Humanistinen tiedekunta	68	3.86 (1.09)	1.00	5.00	
2 Informaatioteknologian tiedekunta	25	3.18 (1.34)	1.00	5.00	
3 Kauppakorkeakoulu	28	3.77 (1.17)	1.00	5.00	
4 Kasvatustieteiden tiedekunta	57	3.97 (1.12)	1.00	5.00	4>6
5 Liikuntatieteellinen tiedekunta	36	3.44 (1.12)	1.00	5.00	
6 Matemaattis-luonnontiet. tdk	58	3.31 (1.23)	1.00	5.00	
7 Yhteiskuntatieteellinen tiedekunta	28	4.05 (0.76)	2.00	5.00	

HUOM. Parivertailu osoittaa, minkä tiedekuntien välillä ero on tilastollisesti merkitsevä $p<.05$ (Bonferroni correction). Vastausasteikko 1-5: 1 = Täysin eri mieltä; 5 = Täysin samaa mieltä

Yksikkökohtaiseen OPS-työhön liittyvissä kysymyksissä oli joitakin yksittäisiä väittämiä, jotka eivät faktorianalysissä latautuneet riittävän vahvasti kummallekaan edellä kuvatulle faktorille. Taulukossa 10 esitetään summamuuttujien ulkopuolelle jääneiden yksittäisten väittämien keskiarvot tiedekunnittain ja koko aineistossa. Väitteen ”Valtaosa yksikköni opettajista osallistui jollakin tavalla OPS-työhön” arviointien korkeimmat keskiarvot olivat kasvatustieteiden tiedekunnassa (4.32) sekä humanistisessa tiedekunnassa (4.10) ja kauppakorkeakoulussa (4.10). Informaatioteknologian tiedekunnan keskiarvo oli matalin (2.88). Tilastollisesti merkitseviä eroja oli kasvatustieteiden ja liikuntatieteellisen sekä matemaattis-luonnontieteellisen tiedekunnan välillä, humanistisen tiedekunnan ja IT-tiedekunnan välillä. Lisäksi IT-tiedekunnan keskiarvo erosi tilastollisesti merkitsevästi kauppakorkeakoulun, kasvatustieteiden ja yhteiskuntatieteellisen tiedekunnan keskiarvoista. Esimerkiksi informaatioteknologian tiedekunnan vastaajista vain noin 37 % katsoi

valtaosan opettajista osallistuneen OPS-työhön, kun taas kauppakorkeakoulun vastaajista yli 80 % oli tätä mieltä.

Taulukko 10. Yksikkökohtaiseen OPS-työhön liittyvien summamuuttujien ulkopuolelle jääneiden muuttujien keskiarvot eri tiedekunnissa ja koko aineistossa

Kysymys	TDK	N	M	SDT	Parivertailu
¹ Valtaosa yksikköni opettajista osallistui jollakin tavalla OPS-työhön	1 Human	69	4.10	.99	1>2
	2 IT	26	2.88	1.31	2<3,4,7
	3 Kauppa	30	4.10	.96	
	4 Kasvatus	57	4.32	1.04	4>5,6
	5 Liikunta	41	3.34	1.39	
	6 Malu	65	3.62	1.04	
	7 Yhteisk	31	3.94	.77	
	Koko data	356	3.87	1.13	
² Keskustelimme OPS-työn alussa, minkälaiseen OPS-malliin pyrimme (esim. tieteenalapohjainen, osaamisperustainen, ongelmalähtöinen, ilmiölähtöinen).	1 Human	60	3.57	1.27	
	2 IT	26	3.08	1.35	
	3 Kauppa	27	3.07	1.44	
	4 Kasvatus	60	3.80	1.33	4>6
	5 Liikunta	41	3.10	1.36	
	6 Malu	55	2.89	1.44	
	7 Yhteisk	29	3.62	1.27	
	Koko data	328	3.30	1.38	
³ OPS-prosessi johti pinnallisiin muutoksiin.	1 Human	64	2.77	1.00	
	2 IT	25	3.40	1.16	
	3 Kauppa	29	2.76	1.15	
	4 Kasvatus	57	3.05	1.23	
	5 Liikunta	39	3.92	1.09	5>1,3,4,6,7
	6 Malu	66	2.83	1.17	
	7 Yhteisk	30	2.77	1.14	
	Koko data	345	3.01	1.20	

HUOM. Parivertailu osoittaa, minkä tiedekuntien välillä ero on tilastollisesti merkitsevä $p<.05$ (¹Tamhane's T2;

²⁻³Bonferroni). Vastausasteikko 1-5: 1 = Täysin eri mieltä; 5 = Täysin samaa mieltä

Opetussuunnitelman malli oli herättänyt keskustelua keskiarvon perusteella eniten kasvatustieteellisen, yhteiskuntatieteellisen ja humanistisen tiedekunnan vastaajissa (3.80; 3.62; 3.57). Kasvatustieteellisen tiedekunnan ja matemaattis-luonnontieteellisen tiedekunnan keskiarvot poikkesivat toisistaan tilastollisesti merkitsevästi. Tiedekuntien sisällä vastauksissa oli vaihtelevassa määrin hajontaa. Yhdenmukaisesti vastattiin kasvatustieteiden tiedekunnassa ja yhteiskuntatieteellisessä tiedekunnassa, joissa yli 60 % vastaajista katsoi, että OPS-työn alussa oli keskusteltu opetussuunnitelmamalleista.

Väite "OPS-prosessi johti pinnallisiin muutoksiin" jakoi näkemyksiä tiedekuntien välillä. Vastausten keskiarvon perusteella opetussuunnitelman muutokset koettiin useimmin pinnallisiksi

liikuntatieteellisessä ja informaatioteknologisessa tiedekunnassa (3.92; 3.40). Vastaajat humanistisessa, matemaattis-luonnontieteellisessä ja yhteiskuntatieteellisessä tiedekunnassa sekä kauppakorkeakoulussa olivat keskiarvojen perusteella (2.77; 2.83; 2.77; 2.76) vahvemmin sen kannalla, että heidän tiedekuntansa opetussuunnitelman muutokset eivät olleet pinnallisia. Parivertailussa liikuntatieteellisen keskiarvo poikkesi tilastollisesti merkitsevästi kaikista muista paitsi kasvatustieteiden ja IT-tiedekunnan keskiarvoista.

Taulukossa 11 esitetään vastausten keskiarvo koko aineistossa sekä jakaumat vastausasteikolla väitteeseen ”OPS-työssä hyödynnettiin opiskelijoilta kerättävää palautetietoa”, ja taulukko 12 (s. 14) esittää keskiarvot eri tiedekunnissa. Opiskelijapalautetietoa oli tiedekunnissa käytetty vastaajien mukaan melko laajalti (Taulukko 12). Vastaajista 64.4 % oli jokseenkin tai täysin samaa mieltä väitteestä ”OPS-työssä hyödynnettiin opiskelijoilta kerättävää palautetietoa”, 14.9 % vastaajista oli jokseenkin tai täysin eri mieltä. Viidennes vastaajista antoi neutraalin vastauksen ”siltä väliltä”. Tiedekuntien välinen keskiarvovertailu osoitti tilastollisesti merkitseviä eroja palautetiedon hyödyntämisessä humanistisen tiedekunnan (4.36) ja kasvatustieteiden tiedekunnan (3.78), samoin kuin humanistisen tiedekunnan ja matemaattis-luonnontieteellisen tiedekunnan (3.55) välillä sekä kauppakorkeakoulun (4.33) ja matemaattis-luonnontieteellisen tiedekunnan välillä. Koko aineiston keskiarvo oli 3.71.

Taulukko 11. Vastausten keskiarvo ja jakaumat vastausasteikolla koko aineistossa väitteeseen ”OPS-työssä hyödynnettiin opiskelijoilta kerättävää palautetietoa”

TULOS KOKO AINEISTOSSA			Scale	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
N	Valid	287	1 = Täysin eri mieltä	7	1.8	2.4	2.4
	Missing	107	2 = Jokseenkin eri mieltä	36	9.1	12.5	15.0
Mean		3.71	3 = Siltä väliltä	59	15.0	20.6	35.5
Median		4.00	4 = Jokseenkin samaa mieltä	116	29.4	40.4	76.0
Std. Deviation		1.043	5 = Täysin samaa mieltä	69	17.5	24.0	100.0
Skewness		-.591	Total	287	72.8	100.0	
Std. Error of Skewness		.144					

Taulukko 12. Tiedekuntien keskiarvot väitteeseen ”OPS-työssä hyödynnettiin opiskelijoilta kerättävää palautetta”

Tiedekunta	n	M (sd)	Parivertailu
1 Humanistinen tiedekunta	66	4.36 (0.76)	1>4, 6
2 Informaatioteknologian tiedekunta	25	3.72 (1.21)	
3 Kauppakorkeakoulu	27	4.33 (0.96)	3>6
4 Kasvatustieteiden tiedekunta	58	3.78 (0.92)	
5 Liikuntatieteiden tiedekunta	39	3.82 (0.91)	
6 Matemaattis-luonnontieteellinen tdk	64	3.55 (1.11)	
7 Yhteiskuntatieteellinen tiedekunta	29	4.10 (0.82)	

HUOM. Parivertailu osoittaa, minkä tiedekuntien välillä ero on tilastollisesti merkitsevä $p < .05$ (Tamhane's T2). Vastausasteikko 1-5: 1 = Täysin eri mieltä; 5 = Täysin samaa mieltä

Vastausten perusteella opetussuunnitelmatyössä oli tehty tiedekuntien sisällä yhteistyötä yli oppiaine- ja laitosrajojen. Vastaajista 70.8 % oli jokseenkin tai täysin samaa mieltä väitteestä ”OPS-prosessissa olimme yhteistyössä tdk:mme muiden laitosten/oppiaineiden edustajien kanssa”, ja 14.0 % vastaajista oli jokseenkin tai täysin eri mieltä. Noin 15 % vastaajista vastasi neutraalisti. Vastausten keskiarvo ja jakaumat vastausasteikolla koko aineistossa on esitetty taulukossa 13. Tiedekuntien keskiarvot esitetään taulukossa 14 (s. 15). Keskiarvojen parivertailussa kasvatustieteiden tiedekunnan (3.98) ja liikuntatieteellisen tiedekunnan (3.07) sekä kasvatustieteiden ja matemaattis-luonnontieteellisen tiedekunnan (3.25) välillä oli tilastollisesti merkitsevä ero. Koko aineiston keskiarvo oli 3.81.

Taulukko 13. Vastausten keskiarvo ja jakaumat vastausasteikolla koko aineistossa väitteeseen ”OPS-prosessissa olimme yhteistyössä tdk:mme muiden laitosten/oppiaineiden edustajien kanssa”

TULOS KOKO AINEISTOSSA			Scale	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
N	Valid	335					
	Missing	59					
Mean		3.81	1 = Täysin eri mieltä	11	2.8	3.3	3.3
Median		4.00	2 = Jokseenkin eri mieltä	36	9.1	10.7	14.0
Std. Deviation		1.06	3 = Siltä väliltä	51	12.9	15.2	29.3
Variance		1.12	4 = Jokseenkin samaa mieltä	144	36.5	43.0	72.2
Skewness		-.833	5 = Täysin samaa mieltä	93	23.6	27.8	100.0
Std. Error of Skewness		.133	Total	335	85.0	100.0	

Taulukko 14. Tiedekuntien keskiarvot väitteeseen ”OPS-prosessissa olimme yhteistyössä tdk:mme muiden laitosten/oppiaineiden edustajien kanssa”

Tiedekunta	n	M (sd)	Parivertailu
1 Humanistinen tiedekunta	66	3.67 (1.19)	
2 Informaatioteknologian tiedekunta	26	3.19 (1.27)	
3 Kauppakorkeakoulu	25	3.84 (1.34)	
4 Kasvatustieteiden tiedekunta	58	3.98 (1.22)	4>5, 6
5 Liikuntatieteiden tiedekunta	41	3.07 (1.21)	
6 Matemaattis-luonnontieteellinen tdk	52	3.25 (1.36)	
7 Yhteiskuntatieteellinen tiedekunta	28	3.93 (0.90)	

HUOM. Parivertailu osoittaa, minkä tiedekuntien välillä ero on tilastollisesti merkitsevä $p < .05$ (Bonferroni correction). Vastausasteikko 1-5: 1 = Täysin eri mieltä; 5 = Täysin samaa mieltä

Kyselylomakkeessa kysyttiin avoimena kysymyksenä: ”Miten uusi OPS poikkeaa aikaisemmasta? Kirjaa kolme merkittävintä muutosta.” Kysymykseen kirjoitti kommentteja 189 vastaajaa. Vastaukset on luokiteltu teemoittain taulukossa 15.

Taulukko 15. Luokitellut vastaukset kysymykseen: ”Miten uusi OPS poikkeaa aikaisemmasta? Kirjaa kolme merkittävintä muutosta.”

Vastausten teemat	n
1. Laajemmat kokonaisuudet	35
2. Arviointiperusteet	16
3. Ilmiöpohjaisuus	16
4. Opetussuunnitelman selkeys, loogisuus, yhdenmukaisuus	16
5. Pääainepohjaisuuden häviäminen	15
6. Työelämälähtöisyys, työelämätaidot	15
7. Tiedekunnan yhteisiä opintoja	12
8. Opiskelijan aktiivisuus, opiskelijälähtöisyys	10
9. Tavoitteiden selkiytyminen	8
10. Pällekkäisyyksien poistuminen	8
11. Monipuoliset työskentelytavat	8
12. Yhteistyö opettajien kesken	7
13. Muut sekalaiset vastaukset	23
Yhteensä	189

Yksikkökohtaiset muutosten aihealueet vastasivat pitkälti rehtorin linjauksia. Laajempiin kokonaisuuksiin siirtyminen ja pääainepohjaisuuden häviäminen toistuivat OPS-muutosten kuvailuissa. Muutosta aiempaan opetussuunnitelmaan kuvattiin myös seuraavilla teemoilla: opetussuunnitelman selkeys, loogisuus, yhdenmukaisuus; tavoitteiden selkiytyminen; päällekkäisyyksien poistuminen ja monipuoliset työskentelytavat. OPS-työn ytimeen kuuluu tavallisesti myös keskustelu siitä, miten opiskelijoita tulisi opettaa. Tällä kierroksella varsin korostuneessa asemassa näkyivät tässä suhteessa ainakin seuraavat teemat: arviointiperusteet; ilmiöpohjaisuus; työelämälähtöisyys, työelämätaidot sekä opiskelijan aktiivisuus ja opiskelijälähtöisyys.

3.1.3 Opetussuunnitelmatyö yksilötasolla

OPS-kyselyn kysymyskokonaisuudesta, joka koski opetussuunnitelmatyötä yksilötasolla (Liite 3), muodostettiin faktorianalyysin pohjalta yksi summamuuttuja, *Osallisuus OPS-työssä*. Lisäksi tuloksia tarkastellaan summamuuttujan ulkopuolelle jääneiden kolmen yksittäisen kysymyksen pohjalta.

Osallisuus OPS-työssä -summamuuttuja koostui seuraavasta kolmesta väitteestä: ”Sain oman äänen kuuluviin OPS-työssä”, ”Oma roolini OPS-työssä oli selkeä” ja ”OPS-työ on tärkeä osa omaa työtäni”. Summamuuttujan keskiarvo koko aineistossa oli 3.75 (Taulukko 16), mikä osoittaa, että yleensä vastaajat kokivat osallisuutensa opetussuunnitelmatyössä positiivisesti. Tiedekuntien väliset keskiarvovertailut on esitetty taulukossa 17.

Taulukko 16. ”Osallisuus OPS-työssä” –summamuuttujan kuvailevat tunnusluvut

Summamuuttuja	Osallisuus OPS-työssä (kolme väitettä)
N Vastaajamäärä	349
Puuttuva tieto	45
Cronbachin alpha	0.67
Keskiarvo	3.75
Mediaani	4.00
Keskihajonta	0.93

Osallisuus OPS-työssä –summamuuttujan keskiarvoissa havaittiin seuraavia tiedekuntakohtaisia eroja: Kasvatustieteiden tiedekunnan keskiarvo poikkesi tilastollisesti merkitsevät matemaattis-luonnontieteellisen ja yhteiskuntatieteellisen tiedekunnan keskiarvoista. Lisäksi humanistisen tiedekunnan ja matemaattis-luonnontieteellisen tiedekunnan keskiarvojen välillä oli tilastollisesti merkitsevä ero. Näin ollen vastaajat humanistisessa tiedekunnassa (3.99) ja kasvatustieteiden tiedekunnassa (4.05) kokivat olleensa paremmin osallisena OPS-prosessissa kuin matemaattis-luonnontieteellisessä tiedekunnassa (3.49).

Taulukko 17. Osallisuus OPS-työssä -summamuuttujan keskiarvot eri tiedekunnissa

Tiedekunta	<i>n</i>	<i>M (sd)</i>	<i>Min.</i>	<i>Max.</i>	<i>Parivertailu</i>
1 Humanistinen tiedekunta	62	3.99 (0.78)	1.33	5.00	1>6
2 Informaatioteknologian tiedekunta	28	3.51 (1.04)	1.33	5.00	
3 Kauppakorkeakoulu	29	3.76 (0.91)	1.67	5.00	
4 Kasvatustieteiden tiedekunta	57	4.05 (0.86)	1.00	5.00	4>6,7
5 Liikuntatieteellinen tiedekunta	42	3.79 (1.06)	1.00	5.00	
6 Matemaattis-luonnontiet. tiedekunta	65	3.49 (0.95)	1.00	5.00	
7 Yhteiskuntatieteellinen tiedekunta	32	3.40 (0.99)	1.00	5.00	

HUOM. Parivertailu osoittaa, minkä tiedekuntien välillä ero on tilastollisesti merkitsevä $p < .05$ (Bonferroni correction). Vastausasteikko 1-5: 1 = Täysin eri mieltä; 5 = Täysin samaa mieltä

Edellä kuvatun summamuuttujan ulkopuolelle jääneiden yksittäisten väittämien keskiarvot on esitetty taulukossa 18. Näiden kysymysten osalta tiedekuntien välillä ei löytynyt tilastollisesti merkitseviä eroja. Ensimmäinen väitteistä koski vastaajan mahdollista roolin muuttumista OPS-prosessin aikana. Kahdessa muussa väitteessä kysyttiin, missä määrin vastaajat kokivat huolta OPS-prosessin vaikutuksesta omaan opetukseen ja OPS-keskustelun sekoittumisesta keskusteluun omista työsuunnitelmista. Kaikkien kysymysten keskiarvot jäivät melko mataliksi osoittaen, että näiden asioiden suhteen OPS-prosessia ei yksilötasolla yleensä koettu oman opetuksen kannalta uhkaavana.

Taulukko 18. Opetussuunnitelmatyötä yksilötasolla kuvaavien muuttujien kuvailevat tunnusluvut koko aineistossa.

	Kysymys 1: Koen, että roolini OPS-työssä muuttui prosessin aikana.	Kysymys 2: Olin huolissani uuden OPSin vaikutuksesta omaan opetukseeni.	Kysymys 3: Usein keskustelu OPSista sekoittui keskusteluun omasta työsuunnitelmasta.
N Vastaajamäärä	329	329	328
Puuttuva tieto	65	65	66
Keskiarvo	2.63	2.41	2.51
Mediaani	2.00	2.00	2.00
Keskiahajonta	1.19	1.35	1.31

HUOM. Vastausasteikko 1-5: 1 = Täysin eri mieltä; 5 = Täysin samaa mieltä

3.1.4 OPS-tyon tuki yliopistotasolla

OPS-työn tukea yliopistotasolla tarkasteltiin kymmenen kysymyksen kokonaisuutena (Liite 1), joka faktorianalyysissä ryhmittyi kahdelle faktorille (Liite 3). Yksi muuttujista ei latautunut riittävästi kummallekaan faktorille, ja sitä tarkastellaan erikseen. Faktorien pohjalta muodostettiin summamuuttujat, jotka nimettiin seuraavasti: *OPS-työn johtaminen* ja *KOVS-järjestelmän tuki*.

OPS-työn johtaminen -summamuuttuja koostui seuraavasta seitsemästä väitteestä: ”Yliopisto johti OPS-työtä hyvin”, ”Rehtorin OPS-linjaukset olivat selkeät”, ”Yliopisto tarjosi riittävästi tukea OPS-työhön”, ”OPS-seminaarit auttoivat suunnittelutyössä”, ”Rehtorin OPS-linjaukset tulivat oikea-aikaisesti (21.9.2015)”, ”Opetussuunnitelmatyön yhteisten käsitteiden määrittely auttoi keskustelua yksikössämme” ja ”Yksikköni hyödynsi OPS-työssä yliopistotason tarjoamaa tukea”.

KOVS-järjestelmän tuki -summamuuttuja koostui seuraavasta kahdesta väitteestä: ”Koulutus-, opetus- ja vuosisuunnittelujärjestelmä (KOVS) auttoi opetussuunnitelmien laadintaa” ja ”Yliopisto tuki KOVS-järjestelmän käyttöönottoa riittävästi”.

Yliopistotason tukea koskevien kysymysten kohdalla merkittävä määrä vastaajia ilmaisi, ettei osaa ottaa kantaa väitteisiin. En osaa sanoa –vastaukset muodostivat suurimman osuuden annetuista vastauksista kaikissa kysymyskokonaisuuden yksittäisissä väittämissä ensimmäistä väittämää lukuun ottamatta. Summamuuttujien keskiarvot on esitetty taulukossa 19 (s. 18). Ne osoittavat, että keskiarvo sekä OPS-työn johtamisesta että KOVS-järjestelmän tuesta jäi sangen matalaksi.

Taulukko 19. OPS-työn yliopistotason johtamista ja KOVS-järjestelmän tukea koskevien summamuuttujien kuvailevat tunnusluvut

Summamuuttujat	OPS-työn johtaminen (7 kysymystä)	KOVS-järjestelmän tuki (2 kysymystä)
<i>N</i> Vastaaajamäärä	172	233
Puuttuva tieto	222	161
Cronbachin alpha	0.84	0.82
Keskiarvo	3.17	2.31
Mediaani	3.14	2.00
Keskihajonta	0.769	1.00

HUOM. Vastausasteikko 1-5: 1 = Täysin eri mieltä; 5 = Täysin samaa mieltä

Tiedekuntien keskiarvovertailut OPS-työn yliopistotasoisesta johtamisesta on esitetty taulukossa 20. Kasvatustieteiden tiedekunnan, kauppar korkeakoulun ja humanistisen tiedekunnan keskiarvot ovat korkeimmat yliopistotasoisesta OPS-työn johtamisen osalta, kun taas IT-tiedekunnan, liikuntatieteellisen tiedekunnan ja yhteiskuntatieteellisen tiedekunnan keskiarvot ovat matalimmat. Parivertailu osoitti, kasvatustieteiden tiedekunnan keskiarvo poikkeaa tilastollisesti merkitsevästi liikuntatieteellisen ja yhteiskuntatieteellisen tiedekunnan keskiarvosta. Samoin humanistisen tiedekunnan ja informaatioteknologian tiedekunnan keskiarvojen välillä oli tilastollisesti merkitsevä ero. Informaatioteknologian tiedekunnan keskiarvo oli merkitsevästi pienempi kuin kauppar korkeakoulun ja kasvatustieteiden tiedekunnan keskiarvo.

Taulukko 20. OPS-työn johtaminen –summamuuttujan keskiarvot eri tiedekunnissa

Tiedekunta	<i>n</i>	<i>M (sd)</i>	<i>Min.</i>	<i>Max</i>	<i>Parivertailu</i>
1 Humanistinen tiedekunta	34	3.24 (0.55)	1.86	4.29	1>2
2 Informaatioteknologian tiedekunta	17	2.48 (0.88)	1.00	3.71	2<3,4
3 Kauppar korkeakoulu	14	3.52 (0.59)	2.43	4.43	
4 Kasvatustieteiden tiedekunta	25	3.61 (0.64)	2.43	4.86	4>5,7
5 Liikuntatieteellinen tiedekunta	21	2.93 (0.74)	1.43	4.00	
6 Matemaattis-luonnontiet. tiedekunta	23	3.14 (0.95)	1.14	5.00	
7 Yhteiskuntatieteellinen tiedekunta	20	2.92 (0.73)	2.29	4.86	

HUOM. Parivertailu osoittaa, minkä tiedekuntien välillä ero on tilastollisesti merkitsevä $p < .05$ (Bonferroni correction). Vastausasteikko 1-5: 1 = Täysin eri mieltä; 5 = Täysin samaa mieltä

Taulukossa 21 (s. 19) esitetään KOVS-työn tukea koskevan summamuuttujan keskiarvot eri tiedekunnissa. Informaatioteknologian tiedekunnan vastaajat kokivat keskiarvon (1.61) perusteella suurinta tyytymättömyyttä KOVS-järjestelmän tukeen, kun taas kasvatustieteiden tiedekunnan vastaajat olivat tuen suhteen vähemmän kriittisiä, kuitenkin niin, että myös tässä tiedekunnassa

keskiarvo jäi alle kolmen (2.76). Informaatioteknologian tiedekunnan keskiarvo oli tilastollisesti merkitsevästi pienempi kuin kasvatustieteiden tiedekunnan ja kauppakorkeakoulun keskiarvo. Yliopiston muu henkilöstö ($n = 31$; $M = 2.73$; $SD = 1.12$) koki keskimäärin KOVS-järjestelmän tuen opetus- ja tutkimushenkilöstöä ”parempana” ($n = 200$; $M = 2.24$; $SD = 0.96$). Muun henkilöstön vastaajamäärä tosin on pieni verrattuna opetus- ja tutkimushenkilöstöön. Kyselytulos osoitti KOVS-järjestelmän tuen olleen OPS-uudistuksessa heikommaksi koettu osa-alue kauttaaltaan. Tätä tulosta vahvistivat myös kyselyn avovastaukset sekä haastatteluaineisto.

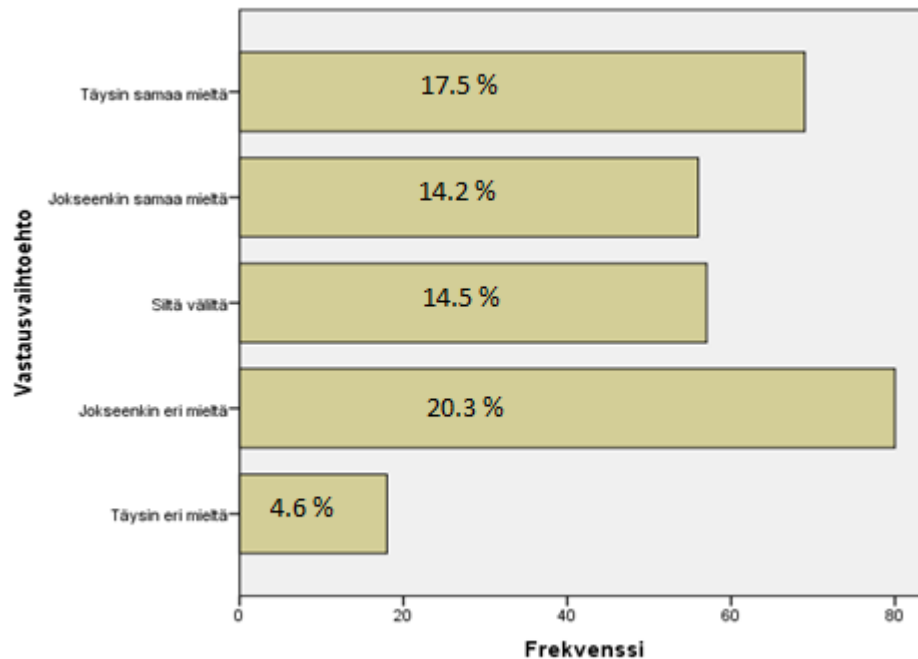
Taulukko 21. KOVS-järjestelmän tuki -summamuuttujan keskiarvot eri tiedekunnissa

Tiedekunta	<i>n</i>	<i>M (sd)</i>	<i>Min.</i>	<i>Max.</i>	<i>Parivertailu</i>
1 Humanistinen tiedekunta	47	2.26 (1.02)	1.00	5.00	
2 Informaatioteknologian tiedekunta	23	1.61 (0.85)	1.00	4.00	2<3,4
3 Kauppakorkeakoulu	23	2.48 (0.85)	1.00	4.00	
4 Kasvatustieteiden tiedekunta	27	2.76 (0.87)	1.00	4.50	
5 Liikuntatieteellinen tiedekunta	22	2.39 (1.07)	1.00	4.00	
6 Matemaattis-luonnontiet. tiedekunta	41	2.24 (1.08)	1.00	5.00	
7 Yhteiskuntatieteellinen tiedekunta	23	2.28 (0.84)	1.00	4.00	

HUOM. Parivertailu osoittaa, minkä tiedekuntien välillä ero on tilastollisesti merkitsevä $p < .05$ (Bonferroni correction). Vastausasteikko 1-5: 1 = Täysin eri mieltä; 5 = Täysin samaa mieltä

Summamuuttujien ulkopuolelle jäi väittämä ”Olisimme tarvinneet tarkennettuja ohjeita opetussuunnitelmien rakentamiseen aiemmin.” Tämä väite jakoi vastaajat suhteellisen tasaisesti vastausasteikon eri luokkiin (Kuvio 1, s. 20). Väitteen kanssa täysin tai jokseenkin eri mieltä oli noin neljännes vastaajista, kun taas vastaajista vajaa kolmannes oli täysin tai jokseenkin samaa mieltä. Vastaajista 14.5 % vastasi neutraalisti ”Siltä väliltä”, ja 29 % vastaajista ei osannut ottaa kantaa. Tiedekuntien vastausten välillä ei ollut tilastollisesti merkitseviä eroja.

Vastaajilla oli myös mahdollisuus antaa avovastauksena kommentteja yliopistotasoisesta OPS-työn tuesta. Kaikkiaan 109 vastaajaa kirjoitti kommentteja. Yksilöityjä positiivisia kommentteja vastauksista löytyi 25, negatiivisia 109 ja muutosehdotuksia 25. Kommentit luokiteltiin temaattisesti, ja kategoriat esitetään taulukossa 22.

Kuvio 1. Vastausten jakauma väitteeseen "Olimme tarvinneet tarkennettuja ohjeita opetussuunnitelmien rakentamiseen aiemmin" ($n=280$, puuttuva tieto $n=114$, $m=3.28$, $md=3.0$, $kh=1.287$)

Taulukko 22. Yliopistotasoiseen OPS-työn tukeen liittyvien kommenttien temaattinen luokittelu ($n=109$)

Positiiviset kommentit	
1. Yliopiston tuki etenkin KOVSin käytössä	12
2. OPS-seminaarit	5
3. Omin voimin omiin päämääriin	5
4. OPS-työn näkyminen yo-tasolla	3
Yhteensä	25
Negatiiviset kommentit	
1. KOVS-järjestelmä ja sen käytön ongelmat	28
2. Aikataulut	21
3. Ohjeistus	18
4. Käsitteiden määrittelyt	12
5. Monien uudistusten samanaikaisuus	11
6. Aikapula, ylityöt, kiire	9
7. Huonosti vedetty	6
8. OPS-seminaarien hyödyttömyys	4
Yhteensä	109
Muutosehdotukset	
1. Henkilöstön kuulemista	10
2. Aikataulut, järjestelmät, resurssit ja toimintatavat kuntoon	8
3. Muutoksia toivotaan laitostasolla esim. toimintakulttuurissa	7
Yhteensä	25

Seuraavassa luetellaan esimerkkejä avovastauksista:

Positiiviset kommentit:

1. "Yliopistotasolta sai kyllä tukea OPS-tyon pohjalle keskustelun käynnistämiseksi ja esim. KOVSin käyttöönottoon liittyen."
2. "OPS-seminaarit oli hyvin toteutettuja ja tukivat varmasti niihin osallistuneiden ymmärrystä."

Negatiiviset kommentit:

1. "KOVSi jarrutti ja esti monia käytännön kirjaamisia ja tuntui turhauttavalla työkalulta. Oppiaineiden erityisluonnetta ei pystytty ottamaan huomioon."
2. "Aikataulutus epäonnistui useassa vaiheessa. Vei liikaa aikaa itse työnteosta."
3. "Yleisestikin pidän kovin täsmällistä ylhäältä ohjausta toimimattomana ratkaisuna OPS-prosessissa."
4. "Käsitemäärittely loi uuden uuskielen, joka vaikeutti asioiden sanallistamista ja vei työkaluja tiedekunnan sisäiseltä jäsentämiseltä laitospurkamisen purkamisen yhteydessä."

Muutosehdotuksia:

1. "OPS-työ laitoksilla tarvitsee ainoastaan yliopiston johdon LUOTTAMUKSEN siihen osaamiseen, joka laitoksilla on. Ylhäältäpäin ns. johdettu OPS-prosessi ei yksinkertaisesti kykene uudistamaan OPS:ja, koska todellinen asiantuntijuus on laitoksilla."
2. "Aikataulutus kuntoon ja suunnitteluun enemmän resursseja. Asiat voisi ylemmillä tasoilla suunnitella ajoissa valmiiksi eikä niin että niitä muutetaan kesken toiminnan ja sitten pitää tehdä korjauksia, kun muutenkin mennään vähillä resursseilla."

Kyselyaineiston perusteella KOVS-järjestelmä ja sen tuki oli laajalti kritisoitua, joskin myös joitakin kiittäviä kommentteja esitettiin. Jonkin verran kiitosta ja kritiikkiä saivat osakseen myös OPS-seminaarit. Suurin osa avovastausten kritiikistä painottui kuitenkin käytännöllisiin järjestelmien käyttöä, OPS-työn organisointia tai OPS-työn resurssointia koskeviin kysymyksiin. Esiin nousivat erityisesti aikataulutus, ohjeistus, muut samanaikaiset rakenneuudistukset ja resurssien puute. Kritisoitujen asioiden korjaamiseen löytyi kommentteista muutamia yliopistotasolle liittyviä muutosehdotuksia: henkilöstön kuuleminen ja osallistaminen jo OPS-prosessin suunnitteluvaiheen keskusteluun ja OPS-työn tekemisen edellytysten (aikataulut, järjestelmät, resurssit ja toimintatavat kuntoon) parantaminen.

3.1.5 Rehtorin OPS-linjausten hyödyntäminen OPS-työssä

Rehtorin OPS-linjausten hyödyntäminen OPS-työssä -kysymyskokonaisuudessa (Liite 1) oli kaikkiaan 20 väittämää, jotka ryhmittyvät faktorianalyyssissa viidelle faktorille (Liite 3). Faktorit nimettiin seuraavasti: *"Palautteen ja yhteistyön hyödyntäminen"*, *"Vuorovaikutuksellinen ja monipuolinen pedagogiikka"*, *"Kansainvälisyys opinnoissa"*, *"Opiskelumuotojen kehittäminen"* sekä *"Alan osaamistarpeisiin vastaaminen"*. Faktorien pohjalta muodostettiin summamuuttujat, joiden kuvailevat tilastolliset tunnusluvut on esitetty taulukossa 23.

Palautteen ja yhteistyön hyödyntäminen -summamuuttuja koostui seuraavasta viidestä väitteestä: *"Kävimme läpi palautetietoa edellisen opetussuunnitelman opintojaksojen kuormittavuudesta"*, *"Kävimme opiskelijoiden kanssa läpi uuden OPS:n kuormittavuuden"*, *"OPS-työn kuluessa tutkimme valmistuneiden työllistymistä koskevia selvityksiä"*, *"Onnistuimme tekemään hyvää yhteistyötä eri oppiaineiden välillä"* ja *"Löysimme muiden laitosten tai tiedekuntien opetussuunnitelmista ideoita omaan OPS:an"*.

Vuorovaikutuksellinen ja monipuolinen pedagogiikka -summamuuttuja koostui seuraavasta neljästä väitteestä: ”OPS-työssä pyrittiin siihen, että opetuksesta ja oppimisesta tulee entistä vuorovaikutuksellisempaa”, ”OPS-työssä pyrittiin siihen, että opetus tukisi entistä enemmän opiskelijoiden aktiivisuutta”, ”Mielestäni uusi opetussuunnitelma mahdollistaa monipuolisten opetus- ja arviointimenetelmien käytön” ja ”Opetussuunnitelma edistää teknologisesti tuettujen pedagogisten ratkaisujen käyttöä”.

Kansainvälisyys opinnoissa -summamuuttuja koostui seuraavasta kolmesta väitteestä: ”Pyrimme varmistamaan, että vieraskielisen opetustarjontaa on kasvanut entiseen opetussuunnitelmaan verrattuna”, ”Kansainvälisyys, myös ”kotikansainvälisyys”, oli läpileikkaavasti mukana OPS-työssä” ja ”Kävimme OPS-työssä läpi vaihto-opiskelijoiden kokemuksia ulkomaisten yliopistojen opetustarjonnan määrästä ja laadusta”.

Opiskelumuotojen kehittäminen -summamuuttuja koostui seuraavasta kahdesta väitteestä: ”OPS-työssä huomioitiin erilaiset opiskelumuodot, jotka kehittävät työelämätaitoja” ja ”Loimme opintojaksoille vaihtoehtoisia suoritustapoja, jotta opinnoissa eteneminen tulisi sujuvammaksi”.

Alan osaamistarpeisiin vastaaminen -summamuuttuja koostui seuraavasta kahdesta väitteestä: ”OPS:a muokattiin niin, että se entistä paremmin tukee opiskelijoiden kehittymistä osaaviksi alansa uudistajiksi” ja ”Mielestäni uuden opetussuunnitelman sisällöt vastaavat hyvin alan osaamistarpeisiin”.

Taulukko 23. Rehtorin OPS-linjausten hyödyntämistä koskevien summamuuttujien kuvailevat tunnusluvut koko aineistossa.

Summamuuttujat	Palautteen ja yhteistyön hyödyntäminen (5 kysymystä)	Vuorovaikutuksellinen ja monipuolinen pedagogiikka (4 kysymystä)	Kansainvälisyys opinnoissa (3 kysymystä)	Opiskelumuotojen kehittäminen (2 kysymystä)	Alan osaamistarpeisiin vastaaminen (2 kysymystä)
N	204	295	210	310	319
Vastaajamäärä	204	295	210	310	319
Puuttuva tieto	190	99	184	84	75
Cronbachin alpha	0.72	0.80	0.77	0.67	0.81
Keskiarvo	3.23	3.86	2.81	3.72	3.83
Mediaani	3.20	4.00	2.83	4.00	4.00
Keskihajonta	0.819	0.797	1.031	0.957	.946

Tiedekuntien välillä oli tilastollisesti merkitseviä eroja kaikissa muissa rehtorin linjauksia koskevien summamuuttujien keskiarvoissa paitsi *Kansainvälisyys opinnoissa* –summamuuttujassa. Taulukko 24 esittää tiedekuntien keskiarvot summamuuttujassa *Palautteen ja yhteistyön hyödyntäminen*. Tämän

summamuuttujan keskiarvo oli korkein humanistisessa tiedekunnassa ja matalin kasvatustieteiden tiedekunnassa. Näiden keskiarvojen välinen ero oli tilastollisesti merkitsevä samoin kuin ero humanistisen ja matemaattis-luonnontieteellisen tiedekunnan välillä.

Taulukko 24. Palautteen ja yhteistyön hyödyntäminen -summamuuttujan keskiarvot eri tiedekunnissa

Tiedekunta	n	M (sd)	Min.	Max.	Parivertailu
1 Humanistinen tiedekunta	39	3.72 (0.64)	1.60	4.80	1>4,6
2 Informaatioteknologian tiedekunta	17	3.19 (0.80)	1.80	4.40	
3 Kauppakorkeakoulu	18	3.44 (0.89)	1.80	4.80	
4 Kasvatustieteiden tiedekunta	31	2.97 (0.67)	2.00	4.20	
5 Liikuntatieteellinen tiedekunta	25	3.03 (1.01)	1.20	4.40	
6 Matemaattis-luonnontiet. tiedekunta	35	3.10 (0.80)	1.00	5.00	
7 Yhteiskuntatieteellinen tiedekunta	21	3.13 (0.61)	2.20	4.00	

HUOM. Parivertailu osoittaa, minkä tiedekuntien välillä ero on tilastollisesti merkitsevä $p < .05$ (Tamhane's T2); Vastausasteikko 1-5: 1 = Täysin eri mieltä; 5 = Täysin samaa mieltä

Vuorovaikutuksellinen ja monipuolinen pedagogiikka –summamuuttujan korkein keskiarvo oli kasvatustieteiden tiedekunnassa (4.15) ja matalin informaatioteknologian tiedekunnassa (3.15) (taulukko 25, s. 24). Kasvatustieteiden tiedekunnan keskiarvo poikkesi tilastollisesti merkitsevästi IT-tiedekunnan ja liikuntatieteellisen tiedekunnan keskiarvoista. Keskiarvot osoittavat useimpien tiedekuntien vastaajien arvioineen, että heidän yksikössään oli pyritty vuorovaikutuksellisen ja monipuolisen pedagogiikan kehittämiseen.

Humanistisen tiedekunnan vastaajat arvioivat vahvimmin ottaneensa opiskelumuotojen kehittämisen (M=4.20) huomioon opetussuunnitelmatyössä (taulukko 26, s. 24). Matalin keskiarvo *Opiskelumuotojen kehittäminen* -summamuuttujassa oli liikuntatieteellisessä tiedekunnassa (3.06). Parivertailussa humanistinen tiedekunta erosi kasvatustieteiden, liikuntatieteellisen ja matemaattis-luonnontieteellisestä tiedekunnasta. Opiskelumuotojen kehittäminen oli ollut kuitenkin selkeästi yhtenä kehityskohteenä jokaisessa tiedekunnassa.

Taulukko 25. Vuorovaikutuksellinen ja monipuolinen pedagogiikka -summamuuttujan keskiarvot eri tiedekunnissa

Tiedekunta	<i>n</i>	<i>M (sd)</i>	<i>Min.</i>	<i>Max.</i>	<i>Parivertailu</i>
1 Humanistinen tiedekunta	58	3.98 (0.72)	1.75	5.00	
2 Informaatioteknologian tiedekunta	18	3.15 (1.05)	1.50	4.75	
3 Kauppakorkeakoulu	24	3.82 (0.73)	2.50	5.00	
4 Kasvatustieteiden tiedekunta	44	4.15 (0.61)	2.20	5.00	4>2,5
5 Liikuntatieteellinen tiedekunta	39	3.56 (0.93)	1.25	5.00	
6 Matemaattis-luonnontiet. tiedekunta	54	3.93 (0.78)	1.50	5.00	
7 Yhteiskuntatieteellinen tiedekunta	28	3.69 (0.69)	2.25	5.00	

HUOM. Parivertailu osoittaa, minkä tiedekuntien välillä ero on tilastollisesti merkitsevä $p<.05$ (Tamhane's T2); Vastausasteikko 1-5: 1 = Täysin eri mieltä; 5 = Täysin samaa mieltä

Taulukko 26. Opiskelumuotojen kehittäminen -summamuuttujan keskiarvot eri tiedekunnissa

Tiedekunta	<i>n</i>	<i>M (sd)</i>	<i>Min.</i>	<i>Max.</i>	<i>Parivertailu</i>
1 Humanistinen tiedekunta	64	4.20 (0.82)	1.50	5.00	1>2,4,5,6
2 Informaatioteknologian tiedekunta	21	3.36 (1.12)	1.00	5.00	
3 Kauppakorkeakoulu	26	3.73 (0.78)	2.00	5.00	
4 Kasvatustieteiden tiedekunta	47	3.63 (0.95)	1.50	5.00	
5 Liikuntatieteellinen tiedekunta	39	3.06 (1.14)	1.00	5.00	
6 Matemaattis-luonnontiet. tiedekunta	53	3.64 (0.84)	1.50	5.00	
7 Yhteiskuntatieteellinen tiedekunta	26	3.85 (0.64)	2.50	5.00	7>5

HUOM. Parivertailu osoittaa, minkä tiedekuntien välillä ero on tilastollisesti merkitsevä $p<.05$ (Tamhane's T2); Vastausasteikko 1-5: 1 = Täysin eri mieltä; 5 = Täysin samaa mieltä

Taulukossa 27 (s. 25) esitetään *Alan osaamistarpeisiin vastaaminen* -summamuuttujan keskiarvot eri tiedekunnissa. Tämänkin summamuuttujan keskiarvot ovat melko korkeat kaikissa tiedekunnissa. Vastausten keskiarvon perusteella vahvimmin tulevaisuuden osaamistarpeisiin kokivat pystyneensä vastaamaan kauppakorkeakoulun opettajat ($M = 4.19$). Matalin keskiarvo tässä summamuuttujassa oli yhteiskuntatieteellisessä tiedekunnassa, sekin suhteellisen korkea (3.40). Parivertailussa tilastollisesti merkitsevä ero keskiarvoissa oli kauppakorkeakoulun ja yhteiskuntatieteellisen tiedekunnan välillä.

Taulukko 27. Alan osaamistarpeisiin vastaaminen -summamuuttujan keskiarvot eri tiedekunnissa

Tiedekunta	<i>n</i>	<i>M (sd)</i>	<i>Min.</i>	<i>Max.</i>	<i>Parivertailu</i>
1 Humanistinen tiedekunta	61	3.95 (0.89)	2.00	5.00	
2 Informaatioteknologian tiedekunta	21	3.57 (1.02)	1.50	5.00	
3 Kauppakorkeakoulu	26	4.19 (0.67)	2.00	5.00	3>7
4 Kasvatustieteiden tiedekunta	53	3.96 (0.98)	1.00	5.00	
5 Liikuntatieteellinen tiedekunta	41	3.72 (0.99)	1.00	5.00	
6 Matemaattis-luonnontiet. tiedekunta	55	3.77 (0.90)	1.00	5.00	
7 Yhteiskuntatieteellinen tiedekunta	30	3.40 (1.11)	1.00	5.00	

HUOM. Parivertailu osoittaa, minkä tiedekuntien välillä ero on tilastollisesti merkitsevä $p < .05$ (Bonferroni correction); Vastausasteikko 1-5: 1 = Täysin eri mieltä; 5 = Täysin samaa mieltä

Rehtorin OPS-linjausten hyödyntäminen -kysymyskokonaisuuden summamuuttujien ulkopuolelle jäi väittämä ”OPS-työssä oli mukana yliopiston ulkopuolisia työelämän edustajia”. Taulukko 28 (s. 26) osoittaa, että noin neljännes vastaajista (21.7 %) oli väitteen kanssa täysin tai jokseenkin samaa mieltä, kun taas kaksi kolmannesta (66.9 %) vastaajista oli täysin tai jokseenkin eri mieltä. Hieman yli kymmenesosa (11.4 %) vastaajista vastasi neutraalisti ”siltä väliltä”. Vastausten keskiarvo oli 2.23. Kaiken kaikkiaan vastaajat näkivät opetussuunnitelmatyön tapahtuneen melko vahvasti yliopiston sisäisenä kehitystyönä. On mahdollista, että kysymyksen muotoilu ei ollut täysin onnistunut, koska haastatteluaineistojen mukaan esimerkiksi osaamistarpeita oli usein kartoitettu myös työelämän edustajien kanssa yhteistyössä. Kyse voikin olla siitä, että osaamistarpeiden kartoitukset ja muu mahdollinen yhteistyö työelämän edustajien kanssa oli ollut vain pienen vastaajajoukon vastuualueella. Tämän väitteen osalta tiedekuntien välillä ei juurikaan ilmennyt eroja. Ainoan poikkeuksen tekee kasvatustieteiden ja liikuntatieteellisen tiedekunnan välinen tilastollisesti merkitsevä ero. Korkein keskiarvo oli kasvatustieteiden tiedekunnalla (2.66), matalin liikuntatieteellisellä tiedekunnalla (1.57). Merkittävä osa vastaajista (26.9 %) ei osannut sanoa mielipidettään.

Taulukko 28. Väittämän ”OPS-työssä oli mukana yliopiston ulkopuolisia työelämän edustajia” koko aineistoa koskevat kuvailevat tunnusluvut ja vastausten jakaumat arviointiasteikolla

TULOS KOKO AINEISTOSSA							
N	Valid	281	Scale	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
	Missing	113	1 = Täysin eri mieltä	110	27.9	39.1	39.1
Mean		2.23	2 = Jokseenkin eri mieltä	78	19.8	27.8	66.9
Median		2.00	3 = Siltä väliltä	32	8.1	11.4	78.3
Std. Deviation		1.310	4 = Jokseenkin samaa mieltä	39	9.9	13.9	92.2
Variance		1.716	5 = Täysin samaa mieltä	22	5.6	7.8	100.0
Skewness		.777	Total	281	71.3	100.0	
Std. Error of Skewness		.145					

Taulukko 29. Väittämän ”OPS-työssä oli mukana yliopiston ulkopuolisia työelämän edustajia keskiarvot eri tiedekunnissa”

Tiedekunta	n	M (sd)	Parivertailu
Humanistinen tiedekunta	52	2.35 (1.49)	
Informaatioteknologian tiedekunta	19	2.58 (1.35)	
Kauppakorkeakoulu	20	2.60 (1.43)	
Kasvatustieteiden tiedekunta	47	2.66 (1.22)	4>5
Liikuntatieteiden tiedekunta	37	1.57 (1.02)	
Matemaattis-luonnontieteellinen tdk	54	2.19 (1.33)	
Yhteiskuntatieteellinen tiedekunta	27	2.00 (1.04)	

HUOM. Parivertailu osoittaa, minkä tiedekuntien välillä ero on tilastollisesti merkitsevä $p < .05$ (Tamhane's T2); Vastausasteikko 1-5: 1 = Täysin eri mieltä; 5 = Täysin samaa mieltä

3.1.6 OPS-prosessin yleisarviointi kyselyaineistossa

OPS-kyselyn kahden viimeisen kysymyksen ”Mikä tutkinto-ohjelman suunnittelussa meni hyvin ja mikä olisi pitänyt tehdä toisin” ja ”Miten mielestäsi tulisi valmistautua seuraavaan opetussuunnitelmakauteen 2020–2023?” avovastaukset kokoavat yleistä palautetta OPS-prosessista ja antavat kehitysajatuksia seuraavalle opetussuunnitelmakaudelle.

Taulukkoon 30 (s. 27) on koottu teemoittain luokiteltuna avovastaukset kysymykseen ”Mikä tutkinto-ohjelman suunnittelussa meni hyvin ja mikä olisi pitänyt tehdä toisin?” Vastaajista 202 kirjoitti kommentteja. Yksilöityjä positiivisia kommentteja vastauksista löytyi 123, negatiivisia 210 ja ehdotuksia 44.

Taulukko 30. Teemoittain luokitellut vastaukset kysymykseen ”Mikä tutkinto-ohjelman suunnittelussa meni hyvin ja mikä olisi pitänyt tehdä toisin?”

Positiiviset kommentit	
1. Yhteistyötä, yhteistä pohdintaa, osallistumista	42
2. Suunnittelu meni hyvin (osalla: lopulta, olosuhteisiin nähden; tavoitteisiin päästiin)	39
3. Parannuksia sisältöihin	29
4. Muut (mm. yo:n tuki, aikataulut)	13
Yhteensä	123
Negatiiviset kommentit	
1. Prosessin ongelmat yo-, tdk- ja laitostasolla	70
2. johtaminen, ohjeistus ja aikataulut (kiire)	
3. OPS-työn negatiivisia seuraamuksia	40
4. mm. heikennyksiä ja puutteellisuuksia ohjelmissa, uupumista	
5. Toiminnan esteet	33
6. mm. muutosvastustus, samanaikaiset muut uudistukset, vuorovaikutuksen puute	
7. Yliopiston tuen toimimattomuus	26
8. mm. KOVS-järjestelmä, OPS-seminaarit	
9. Kyseenalaistuksia	24
10. etenemissuunta, talouden säästöt	
11. Muut (mm. ongelmat työhön osallistumisessa ja työn hyödyntämisessä)	17
Yhteensä	210
Mitä tehtävä toisin?	
1. Johtajuus (mm. riittävästi aikaa, enemmän arvostusta, ohjeistusta, parempaa johtajuutta)	19
2. Suunnittelun lähtökohdaksi mm. opetushenkilökunnan, asiantuntijoiden kuulemista	6
3. Lisää opiskelijoiden osallistamista ja kuulemista	6
4. Yhteistyön lisäämistä	4
5. Opetussuunnitelmiin lisää joustavuutta	3
6. Sopivampaa tukea	3
7. Ehdotus OPS-prosessista neljän vuoden välein ym.	4
Yhteensä	45

Seuraavassa on listattu esimerkkejä aineistosta:

Positiiviset kommentit:

1. ”Työhön saatiin mukaan opettajat, opiskelijat, opinto-ohjaajat, työelämän edustajat, alumnit ja oman tiedekunnan että muiden yliopistojen professorit”
2. ”Itse suunnittelutyö meni hyvin, [...]. Onneksi pääsimme lopulta onnistuneeseen lopputulokseen”
3. ”Tiedekunnassa saatiin aikaan hyvä metodiopintopaketti.”

Negatiiviset kommentit:

1. ”Prosessi on ollut varsin kaottinen ja ohjeistus usein epäselvää”
2. ”Liian laajat ja epämääräiset kandidutkinnot osoittautuivat selväksi flopiksi ja pienensivät hakijamäärää”
3. ”Omassa yksikössä on havaittavissa uupumusta. Opiskelijoiden hyvinvointia ajatellaan enemmän kuin henkilökunnan tällä hetkellä yliopistossamme. Pitäisi vain tehdä enemmän ja enemmän töitä, eikä kukaan kysy, miten ihmiset jaksavat.”

4. a) "Tiedekuntien yhdistymisprosessi samalla kun tehdään OPS-työtä on aivan kohtuuton tilanne, ja lisäksi kun tehdään palvelukeskukseen muutoksia ja lisäksi vielä vähennetään tai sekoitetaan työvoimaresursseja osittain hyvin epäonnistuneesti, on paine OPS-prosessiin nähden kohtuuton." b) "Keskenäinen KOVS työllisti liikaa koulutussuunnittelijoita, jotka joutuivat tekemään saman työn moneen kertaan. Muutenkin on outoa, että järjestelmä sanelee sen, mitä voimme ja emme voi tehdä".
5. a) "KOVJ-järjestelmän käyttöönotto oli täysin katastrofaalinen, ja se vaikutti niin sisältöihin kuin rakenteisiin." b) "En näe että siinä mikään meni erityisen hyvin. KOVS jäi absoluuttisen hämäräksi ja irrelevantiksi. Eri logiikalla tehtyjen kevään ratkaisujen muuttaminen järkevämmiksi tilanteen kamaluuden valjettua syksyllä 2017 oli uskomattoman vaikeaa. Hallintohenkilökunnan määrän ja tehtävien rajua muuttamista ei missään tapauksessa olisi pitänyt sotkea tehtäväksi samaan aikaan näin mittavan uudistuksen kanssa. Opetuksesta pyrittiin tappamaan tutkimuselementti tekemällä harvoja pysyviä kursseja ja estämään tutkijoiden ja vierailijoiden satunnaiset ainutkertaiset luennot rajoittamalla käytettävissä olevien koodien määrää. Oli se tyhmää. Ei uskoisi yliopistoksi."

Mitä tehtävä toisin?

1. "OPS-työskentelyyn olisi tarvittu jämäkkä johtaja, joka olisi tehnyt päätöksiä ja määrännyt työryhmiä tekemään OPS-työtä tehokkaammin"
2. a) "Ohjelman suunnittelussa olisi pitänyt _ensin_ kuulla oppiaineiden opettajia ja alan työnantajia siitä, miten opetusta pitäisi uudistaa tai mitä ei pitäisi heittää uudistuksen mukana menemään" b) "Hallinnollisia uudistuksia ei kannata tehdä samaan aikaan kuin opetussuunnitelmauudistuksia. Autoritäärisesti ei kannata mennä yksityiskohtaiseen saneluun, vaan yliopiston johdossa kannattaa luoda vain yleiset suuntaviivat, joiden puitteissa yksiköt hoitavat hommansa niin kuin parhaiten ymmärtävät"
3. "Opiskelijoita otettiin mukaan suunnittelutyöhön alusta lähtien mutta heidän osallisuusaktiivisuutensa oli alhaista. Pitää järjestää parempia työtapoja opiskelijoiden osallistamiseksi."

Avovastaukset kysymykseen "Miten mielestäsi tulisi valmistautua seuraavaan opetussuunnitelmakauteen 2020–2023?" on luokiteltu teemoittain taulukossa 31 (s. 29). Vastaajista 214 kirjoitti kommentteja, ja monissa vastauksissa oli useita ehdotuksia. Taulukossa 31 on listattuna 12 eniten mainintoja saanutta aihealuetta.

Seuraavassa on muutamia aineistoesimerkkejä:

1. "Työ pitäisi aloittaa ajoissa. Opetussuunnitelmalinjaukset olisi tarpeen valmistella huolella. On hankalaa, jos tavoitteet ovat ristiriidassa keskenään. Samoin, jos menetelmät tavoitteen saavuttamiseksi sanellaan liian tarkasti. Yksiköt ovat erilaisia ja eri kypsyyssasteella suhteessa tavoitteisiinsa. Se, mikä yhdessä yksikössä on edistyskellistä voi olla toisessa takapakkia. "
2. "Riittävän ajoissa riittävän tarkat suunnitelmat tavoitteista jne. Aikataulun asettaminen ja siihen sitoutuminen ilman mutinoita. Selkeät työnjaot. Tiimihenkeä laitoksella! Hallinto ei ole teitä vastaan, vaan me teemme tätä duunia yhdessä! Käytettävien järjestelmien osalta: SELKEÄT OHJEET KAIKEN SUHTEEN! Eli ei niitä pimpulakalvoja. Jokainen välivaihe on oltava selkeästi ja yksityiskohtaisesti selostettu ja mihin kaikkeen se vaikuttaa ja miksi."
3. "Opetussuunnitelmat 2017-2020 tulisi arvioida siltä pohjalta, mitkä olivat niille asetetut tavoitteet. Toisaalta tavoitteitakin olisi hyvä tarkastella kriittisesti: Onko lopputuloksen ja käytännön kaikilta osin edes mahdollista vastata tavoitteisiin? Olivatko tavoitteet kaikilta osin selkeät? Esimerkiksi vaihtoehtoiset, joustavat suoritustavat: Mitä niillä oikeastaan

tarkoitetaan? On esimerkiksi paljon opetusta, jossa on vain yksinkertaisesti oltava fyysisesti läsnä.”

4. a) ”Tiedekunnassa täytyy olla selkeä johto ja komentoketju, jotta tieto ja ohjeistus kulkee, ja koko henkilöstö saadaan ymmärtämään yliopiston tavoitteet ja se, mihin suuntaan vanhoista asetelmista täytyy liikkua seuraavalla kierroksella.” b) ”Selkeämpi tiedekuntatason prosessisuunnitelma, mitä pitää olla valmiina ja milloin, sisältäen välistepit.”
5. ”Kaikki yliopistoyhteisön jäsenet pitää saada motivoitua työhön mukaan ja osallistumaan siihen aktiivisesti ja rakentavasti (yleinen motivointi). Myös opiskelijoilta pitää saada rehellistä ja rakentavaa palautetta ja ideoita nimenomaan opiskelutapoihin. Sisällöllisesti pitää vielä enemmän kuunnella kokeneita alan asiantuntijoita ja työelämän edustajia.”
6. ”Aikaa ja resursseja!! nämä vaativat työtehtävät ovat aina jostain muusta pois. Antakaa esim. tuntiovetusrahaa, jolloin voimme esim. vapauttaa yhden opintoneuvojan tekemään täysipäiväisesti OPS'a!! ei ole mitään järkeä, että koko laitos halvaantuu puoleksi vuodeksi tällaiseen urakkaan; tutkimus ja opetus vääjäämättä kärsivät.”

Taulukko 31. Teemoittain luokitellut vastaukset kysymykseen ”Miten mielestäsi tulisi valmistautua seuraavaan opetussuunnitelmakauteen 2020–2023?”

Pitävä aikataulu ja ajoissa aloitettu OPS-työ	46
OPS-ohjeistuksen selkeys ja oikea-aikaisuus	44
OPS 2017-2020 arviointi prosessiltaan ja sisällöltään	30
Vastuutuksen selkeyttäminen tiedekuntien OPS-työssä	25
Aito osallistuvuus OPS-prosessin tiedekuntatasolla ja yo-tasolla	23
Lisää resursseja (aikaa, työvoimaa)	21
Opiskelija- ja työllistyneiden palautteen huomioiminen	20
OPS:n tavoitteet yo-tasolla ja tiedekuntatasolla selviksi	17
Ei keskeneräistä IT-infraa ennen sisällön työstöä	13
Vähemmän sanelua yliopistotasolta, koska tutkinto-ohjelmat eroavat toisistaan	11
Uudistetaan OPS:ia sisältö edellä, ei järjestelmä tai hallinto edellä	9
Lisää ja parempaa yhteistyötä oppiaineiden välillä ja niiden sisällä	8
Yhteensä	267

Kaiken kaikkiaan avovastausten aineistossa eniten positiivista palautetta keräsi yhteistyön lisääntyminen ja opetussuunnitelmatyön lopputulos. OPS-prosessia puolestaan tarkasteltiin sekä positiivisesta että kriittisestä näkökulmasta. Prosessi sai lopulta kiitosta siitä, että olosuhteet huomioon ottaen, opetussuunnitelma saatiin valmiiksi. Kritiikki OPS-prosessia kohtaan tuli aina yliopiston johdolta laitostasolle asti johtamisesta, ohjeistuksesta ja aikataulutuksesta. Nämä kritiikin kohteet olivat myös selkeimmät kehitystoiveet seuraavalle OPS-kierrokselle. Ajoissa aloitettu OPS-työ, joka on alusta lähtien hyvin ohjeistettu, oli selvästi toivotuin piirre tulevalle opetussuunnitelmaprosessille. Merkittävä osa vastaajista toivoi myös tämän OPS-prosessin ja sen sisällön arviointia. Tämä raportti on aloitus tällä saralla, sillä voimassa olevan opetussuunnitelman arviointi toteutuu kokonaisuudessaan vasta sen jälkeen, kun uuden opetussuunnitelman mukaista opetusta on toteutettu ja sitä on arvioitu. Kehitysjatoksissa pyydettiin myös lisää resursseja opetussuunnitelman seuraavaan kehittämiseen ja kirjaamiseen, jotta työuupumiselta ja kiireeltä vältyttäisiin.

Moni avovastaus kritisoi johtamista yliopiston kaikilta tasoilta. Yksi parannusehdotus, jota osa vastaajista esitti, oli tiedekuntatason vastuutuksen selkeyttäminen OPS-prosessissa. Tiedekuntaakohtaista OPS-työn johtamista kritisoitiin myös sen vuoksi, että osa tiedekunnista on aloittanut OPS-työnsä verrattain myöhään.

Yliopiston tuki OPS-prosessissa koettiin suuressa osassa vastauksista toimimattomana. Kritiikki kohdistui erityisesti KOVS-järjestelmään ja sen tukeen ja ohjeistukseen. Osa seuraavan kierroksen kehitystoiveista liittyi siihen, että samalla tavoin keskeneräistä järjestelmää ei otettaisi käyttöön, sillä turhautuminen järjestelmän toimimattomuuteen ja muuttuviin ohjeistuksiin oli hyvin suurta. KOVS:n käyttöönotto oli muuttuvien ohjeistuksien takia aiheuttanut monissa yksiköissä kaksinkertaisen työn.

3.2 Opetuksen kehittämissuunnitelmien haastattelujen analyysin tulokset

Opetussuunnitelmatyön arviointiraporttia varten haastateltiin opetuksen kehittämissuunnitelmien vuosien 2015-2017 jäseniä jokaisesta tiedekunnasta. Ryhmähaastatteluja tehtiin yhteensä kahdeksan kappaletta. Haastattelukysymykset on esitetty liitteessä 4. Haastatteluissa kiinnitettiin huomiota seuraaviin teemoihin: OPS-prosessin sujuminen - vaiheet ja toimintatavat, OPS-työn johtaminen yksikötasolla, OPS-työn johtaminen yliopistotasolla, OPS-työn haasteet ja edistävät tekijät, OPS:n sisällön työstö ja OPS-työn lopputuloksen arviointi. Seuraavassa kuvataan alustavia havaintoja tutkijoiden muistiinpanojen pohjalta.

3.2.1 OPS-prosessin sujuminen - vaiheet ja toimintatavat

”Meillä oli iso porukka joka aina välillä väliaikoina teki omilla tahoilla ja sitten tuotiin ne samaan pöytään ne väliaikatuotokset ja katottiin miten menee ja työstettiin sillä tavalla eteenpäin.”

”Opetussuunnitelmaa tehtiin hyvin yhteisöllisesti. Kuitenkin kokemus voi olla eri niillä, jotka joutuvat uudessa OPS:ssa luopumaan omasta kurssistaan.”

”Eli se toimii niin, että siellä OKR:ssä tosiaan koordinoitiin ja sitten osastojen vastaavat jotka siinä OKR:ssä oli eri osastoilta ja sitten siellä omalla osastolla ihan osallistu koko henkilökunnan sitä kautta. Kyllä minä väitän, että ihan kaikki on siihen osallistunut. Tietysti ne aktiiviset toimijat on ollut ne ketkä tavallaan on enemmän vienyt sitä eteenpäin. Jokainen on kuitenkin saanut olla siihen osallisena ja antaa panostaan jos on halunnut.”

”Me lähdettiin siitä, että perustettiin niin sanottu ohjausryhmä, jossa oli mukana hallinnon edustajia, koulutuksesta vastaava varadekaani oli ja siis sellaisia keskeisiä henkilöitä täältä meidän tiedekunnasta. Sitten meillä oli tota noin oppiaineisiin, niin sanotut ops-vastaavat, eli siis henkilökunnan edustajat ja ainejärjestö nimesi opiskelijat jokaiseen oppiaineeseen. Tämä oli sellainen ryhmä, jonka kanssa pidettiin niin sanottuja työpajoja aina tietyn teeman mukaan ja aika pitkälti ne noudatti niitä rehtorin linjauksia ja mitä siellä käsiteltiin. Ja se oli siis se varsinainen työryhmä.”

Prosessin erilaisia organisointitapoja:

Erilaisten tiedekunta-/laitostasoisten OPS-starttitilaisuuksien jälkeen OPS-työtä tiedekunnissa oli organisoitu eri tavoin. Osassa OPS-prosessi oli rakentunut alusta asti laajan työryhmätyöskentelyn kautta. Osassa puolestaan keskustelua oli aloitettu ensin johtoryhmässä, jonka jälkeen mukaan olivat tulleet opettajat ja viimeisenä muut perustutkintokoulutuksen järjestämisessä mukana olevat henkilöt. Monissa haastatteluun osallistuneissa laitoksissa todettiin, että opetuksen kehittämissuunnitelma (OKR/OpKe) tai koulutuksen kehittämissuunnitelma (KKR) oli toiminut eri teemaryhmien työtä kokoavana elimenä. Toisaalta eräissä haastatteluissa tuli ilmi, että opetuksen kehittämissuunnitelma ei ollut keskeinen toimija, vaan jokainen oppiaine valmisteli OPS:ia omassa ryhmässään ja erilaisilla painotuksilla olevissa työryhmissä. Tiedekuntien omat kehittämispäivät olivat toimineet aloitus- ja välitarkistuspisteenä OPS-työn käynnistämiseen tai tilannetarkistukseen.

OPS-työn aloitus vaihteli eri yksiköillä syksystä 2015 kevääseen 2016. Joissakin yksiköissä prosessin viivästynyt käynnistys oli tuottanut ongelmia. ”Odotetaan ohjeita, odotetaan ja odotetaan loputtomiin ja tehdään tätä luovaa vaihetta loputtomiin. Sitten viime tingassa pitäisi rykästä. Tehdään keskitetysti niin tehtäköön keskitetysti ajoissa ohjeet. Se oli vähän sellaisena haittana tässä. Se luova vaihe olisi

saanut loppua vähän aikaisemmin. Mitä tämä monitieteisyys ja muu tarkoittaa niin me ei ainakaan pystytty sitä johtamaan sitä tarpeeksi hyvin tai niin.” Haastatteluissa tuli myös ilmi, että edellisellä OPS-kierroksella joissakin yksiköissä oli jo toteutettu laajamittaista opetussuunnitelmamuutosta, johon tätä vuoden 2015-2017 OPS-työtä sovitettiin. Edellisellä OPS-kierroksella käynnistettyjä, hyväksi havaittuja toimintatapoja ja jopa toimintakulttuurin muutoksia päätettiin jatkaa. Näitä toimintatapoja olivat esimerkiksi tiimityöskentely, opetuksesta vapaa kehittämistyöhön varattu päivä viikossa ja opiskelijoiden osallistaminen eri tavoin.

Henkilöstön osallistaminen:

Työryhmätyöskentelyä ja osallistamista voi monissa yksiköissä kuvata seuraavalla haastattelulainauksella: ”En keksi enää, miten tätä voisi enempää osallistaa”. Valtaosa haastatelluista ryhmistä totesi, että kaikki asianosaiset osallistuivat tavalla tai toisella opetussuunnitelman tekoon. Osittain tämä kuitenkin tulkittiin niin, että jokainen opettaja on tarkastellut lähinnä omaan kurssiinsa liittyviä asioita. Eräessä haastattelussa mainittiin, että ”OPS on pienen ydinjoukon aikaansaannos, mutta kaikille tarjottiin mahdollisuus sanoa sanansa ja muutosta ei syntynyt.” Osallistaminen oli koettu joissain yksiköissä haastavaksi sen takia, että opetuksen kehittämiseen ei löydy kannusteita samalla tavalla kuin tutkimustyöhön, jota arvostetaan enemmän kuin opetusta.

Yhteisöllistä, yhdessä työstettyä ja osallistavaa OPS-prosessia kuvasi muun muassa se, että luotettiin eri työryhmien vastuulliseen ja tuloksia aikaan saavaan toimintaan. Eräs haastateltava luonnehti tätä asiaa seuraavasti: ”kaikki työryhmät saivat tuloksia aikaan ajoissa ja laadukkaasti.” Eräessä haastattelussa kävi ilmi, että yksikössä OPS-työtä oli tehty myös verkkoympäristössä. Tämän tarkoituksena oli osallistaa laajempi joukko OPS-työhön niin, että tapaamiset eivät olisi kiinni heidän päivittäisestä aikataulustaan. Lopputulos tässä kokeilussa oli kuitenkin, että ne, jotka olivat aktiivisia OPS-työssä tavallisestikin, olivat sitä myös verkossa, ja OPS-työhön aktiivisesti osallistuneiden määrä ei kasvanut. Jotkut haastateltavista huomauttivat, että OPS-keskustelun ympärillä pyöri varsin samanmielisten ihmisten joukko.

Opiskelijoiden osallisuus OPS-prosessissa:

Niissä haastatteluissa, joissa oli mukana opiskelijoita, opiskelijat totesivat omat vaikutusmahdollisuutensa hyviksi ja jopa niin, että vaikutusmahdollisuuksia olisi voinut käyttää enemmänkin. Joissakin haastatteluissa puolestaan harmiteltiin yleisesti opiskelijaosallistumisen vähäisyyttä. Opiskelijoiden osallistamiskeinoina oli käytetty muun muassa opiskelijapalautteen läpikäymistä ja ”luotto-opiskelijoiden ryhmän” keskeneräisten OPS:ien kommenttihetkiä: ainejärjestöaktiivit kokosivat kommentointitilin, jossa oli eri opintojen vaiheessa olevia opiskelijoita kommentoimassa suunnitelmia. Eräessä tiedekunnassa ensimmäisen ja kolmannen vuoden opiskelijat tekivät ryhmäohjauskurssilla opetussuunnitelmatyötä. Opiskelijat tekivät vanhojen OPS:ien arviointia jokaisesta kurssista ja antoivat kaikille opintojaksoille numeroarvion. Tulokset koottiin seminaarissa yhteen. Lisäksi teetettiin OPS-työtä hyödyttävää tutkimus- ja selvitystyötä (esim. haastattelut rehtorin linjausten mukaan), jossa opiskelijat olivat mukana. Yhdessä yksikössä OPS-työ oli opinnollistettu niin, että opetussuunnitelmatyölle laadittiin oma erillinen kurssi, jonka kautta opiskelijat saatiin vahvemmin sitoutettua OPS-prosessin eri vaiheisiin. Eräessä tiedekunnassa opiskelijoille järjestettiin mahdollisuus keskustelluttaa tiedekunnan henkilöstöä heille tärkeistä teemoista.

Joidenkin haastateltujen opiskelijoiden mukaan haasteellista OPS-työssä oli usein se, että monista asioista liikkui huhuja uudistusten aikana, eikä kenelläkään tuntunut olevan selkeää kuvaa työstä. Opiskelijat olivat usein viestinnän ulkopuolella ja tämä lisäsi epätietoisuutta ja huhujen määrää. Haastateltavien mukaan opiskelijoiden osallisuutta hankaloittaa myös opiskelijoiden nopea vaihtuvuus: ensimmäisen vuoden opiskelijat kokevat usein, etteivät osaa ottaa kantaa opetussuunnitelmaan, koska heidän mielestään heillä ei ole riittävästi perspektiiviä voidakseen arvioida OPS:ia. Juuri valmistumisen kynnyksellä olevia opiskelijoita on taas vaikea saada

kiinnostumaan seuraavasta OPS:sta. Vastuu opiskelijoiden äänen esiin tuomisesta olikin usein keskittynyt ainejärjestöaktiiveille tai muuten pienelle aktiivijoukolle. Opiskelijat arvioivat, että he lähtevät mukaan kehittämistyöhön, kun pidetään keskustelutilaisuuksia tietyn pienemmän teeman, kuten kandi- ja maisteriseminaarien ympärillä. Tuolloin koulutuksen kehittäminen koetaan helpommaksi ja tästä syntyy keskustelua, mitä voisi tehdä, jotta koulutus olisi aiempaa parempaa. Muutamissa yksiköissä opiskelijat ovat olleet hyvin aktiivisia ja oma-aloitteisia ja jotkut ainejärjestöt olivat vahvasti mukana OPS-prosessissa. Opiskelijapalautetta oli käytetty osittain täydentämään kuvaa opiskelijoiden kokemuksista ja näkemyksistä.

Yliopiston ulkopuolisten työelämän edustajien osallistaminen:

OPS-prosessissa ei kovinkaan vahvasti osallistettu yliopistoyhteisön ulkopuolisia tahoja yhteistyöhön. Joissakin yksiköissä oli kuitenkin työelämän edustajia kutsuttu seminaareihin OPS-työn alkuvaiheessa, ja osa yksiköistä järjesti alumnitapahtumia ja -kyselyitä, joiden avulla he pyrkivät hahmottamaan osaamistarpeita ja tutkintojen toimivuutta yliopistomaailman ulkopuolella työelämässä olevilta. Uraseurantapalautetta oli myös hyödynnetty OPS:ien rakentamisessa. OPS-työ hahmottuu aineiston perusteella pääasiassa yliopistoyhteisön sisäiseksi työksi.

Palautteen huomioiminen:

Monissa haastatteluissa kävi ilmi, että palautetta koulutuksen järjestämisestä oli kerätty laajemmin kuin yliopiston tarjoamien peruspalautejärjestelmien kautta (kurssi- ja työelämäpalautteet sekä 1., 3. ja 5. vuoden opiskelijoille suunnatut opiskelijakyselyt). Näistä palautteenkeruutavoista mainittiin haastatteluissa mm. sidosryhmäpaneeli, kielikeskuksen kanssa yhteistyössä tehty työelämäkysely, osaamistasoa kartoittava kysely, alumnikysely ja alumnitapahtuma. Alumniyhteistyötä tehtiin eniten työelämätaitojen ja osaamistavoitteiden määrittelyssä.

OPS-työn ulkoinen kommentointi rajoittui yleensä OPS-seminaarien ”Hei, me uudistetaan” –osioon, jossa muiden tiedekuntien ja koulutusneuvoston edustajat kommentoivat opetussuunnitelmaluonnoksia. Vertaiskommentointi opetussuunnitelmaseminaarissa ei kuitenkaan kaikkien mukaan toiminut, sillä palautteenanto-ohjeistus ymmärrettiin eri tavoin. Tutkinto-ohjelmien sisäistä palautekeskustelua käytiin kuitenkin opetuksen kehittämissäryhmissä. Joissakin opetuksen kehittämissäryhmissä oli selkeästi ohjeistettu, kenellä on päävastuu kommentoida minkäkin tutkinto-ohjelman OPS:ia. Vertaiskommentointia pidettiin hyvänä ajatuksena, mutta samaan aikaan tuotiin esiin käytännöllinen, ajan riittävyyden haaste toisen yksikön OPS-dokumenttien läpikäymisessä.

3.2.2 OPS-työn johtaminen yksikkötasolla

”Ehkä enemmän voisi sitä semmoista, pyrkiä etsimään keinoja yhteistyölle, nimenomaan sille tiedekuntien välisellekin yhteistyölle. Siellä jotakin ajatuksia, mitä nousi, niin sitten ei ollut oikeestaan sellaisia väyliä viedä eteenpäin. Vaikkapa ped. johtajien – tietysti kun ei ollut selkeätä mandaattia eikä sillä porukalla ei ollut mitään selkeätä mandaattia. Niin vaikka olisi tullut jotain hyviä juttuja, niin se meni vähän sillai, että kuka nyt vie mitään asioita eteenpäin.”

”On kova täräys, kun ilmoitetaan, että tulee vain yksi hakukohde. Mietin, miten ihmisille viestitään asiasta. Luotin siihen, että tätä pystytään asiana käsittelemään. Tämä oli omiaan hajauttamaan yhteisöllisyyttä, tuli paljon vastavoimia.”

”Se tuo sellaisen tähän johtamiseen, että kun monet on mukana ja ei pelkästään johtajat ole vastuussa siitä että syntyy tulosta vaan että kaikki on vastuussa. Se työryhmä on vastuussa siitä, että syntyy tulosta silloin kun on deadline. Oikeestaan silloin kun on suuret

johtajat niin ne ei kuulu, että johtajat on enemmän sellaisia ne koordinoi ja kattoo aikatauluja ja sitten myös sellainen tuovat että tätä ja tätä pitäisi tehdä. Tietyllä tavalla sen yhteisöllisen tavan johtamisen voi aloittaa varmaan harmaita hiuksia ja unettomia öitä. Sitten myös sellainen että se kattoo että ne aikataulut pitää ja ne saadaan aikaiseksi.”

”Tiedekunnan tasolta tietysti voi kommentoida monella tasolla, painokelvottomastikin, mutta tiedekunnan johtaminen näissä asioissa on yleensä sellaista, että niin kauan kuin ei ole ongelmia, niin ei ole johtamistakaan.’ [...] ‘Toisaalta me ei olla jääty hirveesti odottamaan [...] tiedekunnan touhuja, vaan me taidettiin hyvin olla vauhdissa, siinä vaiheessa kun tiedekunta alkoi vasta organisoitumaan.”

Kun haastatteluissa kysyttiin OPS-työn johtamisesta yksikön sisällä, osassa haastatteluista nousi esiin kysymys pedagogisten johtajien asemasta. Pedagogisten johtajien toimenkuvaa ei oltu aukikirjoitettu riittävän selkeästi, jotta heillä olisi ollut selkeä mandaatti opetustoiminnan todelliseen johtamiseen sekä OPS-työn koordinointi- ja johtovastuuseen yksikössään. Osassa haastatteluissa tuli ilmi työnjakoon ja johtajuuteen liittyviä ristiriitoja OPS-prosessissa. Käytännössä pedagogiset johtajat kuitenkin usein pitivät lankoja käsissään OPS-työssä.

Erään yksikön haastattelussa ilmeni, että OPS-työn johtaminen oli organisoitu jaetun johtajuuden periaatteella ja että henkilöstö oli vahvasti sitoutunut opetussuunnitelmaprosessiin. Tuolloin johdon roolissa painottui lähinnä asioiden koordinointi. Jaetussa johtajuudessa johtajat kokivat, että heillä oli aina joku, jonka kanssa puhua OPS-uudistuksesta. Yleisemminkin koettiin, että vertaistuki auttoi johtajia koordinoimaan prosessia paremmin. OPS-työn johtamista kuvattiin haastatteluissa myös esimerkiksi pedagogisen johtajan ja OKR:n välisenä yhteistyönä.

Opetussuunnitelman johtamista yksikkötasolla hankaloitti joidenkin haastateltavien mukaan se, että opetussuunnitelmauudistukseen liittyviä asioita käsiteltiin monissa yliopistotason työryhmissä, eikä tieto päätöksistä välittynyt yksiköihin. Tämä lisäsi epätietoisuutta ja epäilyjä johtamisen suhteen.

Yksikkötason johtamista ei juurikaan kritisoitu haastatteluissa, mikä johtunee siitä, että haastateltavissa ryhmissä oli usein mukana niitä henkilöitä, jotka käytännössä johtivat OPS-prosessia yksiköissään. Joissakin tapauksissa kritiikkiä annettiin siitä, että tiedekuntatasolla prosessi käynnistettiin liian myöhään.

3.2.3 OPS-työn johtaminen yliopistotasolla

” Toi on ihan loistavaa, mitä tässäkin todettiin usealla suulla, että on yhteinen käsitteistö ja aikataulu, mutta onko se jotain, mitä pitää johtaa ylhäältäpäin. Lähtisin kyllä siitä, että miten sitä OPS-uudistusta johdetaan sieltä niinku yhteisöistä käsin eikä just noin päin. Et sittenhän siinä helposti käy niin, että annetaan tekninen sapluuna: täyttäkää tää, ja sitten on näitä kivoja luentoja siellä täällä, ja sinne menee se, joka menee. Et kyllä tavallaan, jos oikeesti halutaan jotain semmoista yhteisöllisempää, käytänteisiin kytkeytyvää muutosta, niin ei sitä kyllä mistään yliopiston hallinnosta käsin johdeta. Et kyllä se on jotain semmoista, että se tarve pitää syntyä siellä yhteisössä. Kysysin ennemminkin, että miten niinku fasilitoidaan OPS-muutosta sieltä yhteisöistä käsin.”

”Odotettiin pitkään tarkempaa yliopistotason ohjeistusta. Eli jos uudistuksia tehdään keskitetysti, niin tehdään ensiksi keskitetysti ohjeet. Luova vaihe olisi voinut loppua aikaisemmin. Koska ohjeistusta ei ollut, ei luovaa vaihetta pystytty kunnolla johtamaan.”

”KOVs:sta piti tulla opetussuunnitelmasuunnittelun työkalu, mutta nyt tuli julkaisujärjestelmä, joka on Korppi-järjestelmän rinnakkaisversio. OPS:n suunnittelumäärä tuplaantui.”

”Olisihan se kiva, että meiltä kysyttäisiin, miten tätä hommaa viedään eteenpäin.”

”Pakko aloittaa muutokset etuajassa, jos halutaan muutoksia. Ohjeet tulevat vaan aivan liian myöhässä. Ja linjaukset, esim. laaja-alainen kandi ei sovellu, ihmiset liian kaukana toisistaan. Uuden OPS-kierroksen painopisteet tulisi sanottaa jo aiemmin, marraskuu 2018 on liian myöhäinen ajankohta.”

OPS-työn johtaminen yliopistotasolla herätti paljon ristiriitaisia tunteita. Monissa haastatteluissa yliopiston luomaa yhteistä aikataulutusta ja raamia opetussuunnitelmaprosessille pidettiin hyvänä, mutta prosessin ja ohjeistuksen aikataulutus oli monen haastateltavan mukaan ”hieman pielessä”.

Rehtorin linjaukset konkretisoivat sitä, mitä yliopistotasolla haluttiin OPS-prosessissa otettavan huomioon. Haastatteluissa tuli esiin hieman ristiriitainen asenne linjauksiin. Pääasiassa ne koettiin hyviksi ja jokseenkin ympärilyöreiksi. Monet linjauksista koettiin sellaisiksi, että ne vastasivat tiedekuntien itsekä jo aikaisemmin määrittelemiä kehityslinjoja. Monia linjauksiin sisältyviä uudistuksia oli toteutettu jo edellisillä OPS-kierroksilla tai muissa kehittämisprosesseissa. Linjausten velvoittavuudesta haastatteluissa nousi erilaisia tulkintoja. Osa yksiköistä oli ottanut linjaukset määräyksinä, osa suosituksina, osa taas oli seurannut tarkasti tekstejä, joista yleensä ilmeni, missä kohtaa oli kyse suosituksesta, missä taas velvoittavasta määräyksestä. Ristiriitaa lisäsi se, että joidenkin linjausten toteuttaminen koettiin lisää työtä aiheuttaviksi ja haasteellisiksi ilman lisäresursseja. Eräässä haastattelussa nousi myös esiin, että joidenkin linjausten toteuttamiseen ei yksiköissä ollut myöskään riittävää osaamista, esim. yrittäjyyden ja yrittämisen asenteen näkymiseen OPS:ssa. Seuraavalle OPS-kierrokselle ei toivottu suuria muutoksia tai lisäyksiä linjauksiin, jos sellaisia olisi ylipäänsä tulossa.

Yliopiston järjestämiä OPS-seminaareja pidettiin toisaalta inspiroivina, toisaalta seminaarien tavoite oli saattanut jäädä epäselväksi: ”Seminaarien tavoitteet ja toimintatavat tulisi olla kirkkaita, rakenne ei ollut selvä, nyt jäi tunne, että seminaarit ja yliopiston ohjausta keksittiin sitä mukaa, kun asiat tulivat mieleen.” Eräässä haastattelussa toivottiin, että jokaisen OPS-seminaarin jälkeen olisi ollut jo jokin asia konkreettisesti työstettynä eteenpäin. Kuitenkin sitä, että yliopisto piti yhtä aikaa pedagogista ja hallinnollista koulutusarjaa, pidettiin hyödyllisenä asiana. Samoin pedagogisten johtajien tapaamisia pidettiin tärkeinä ja pääosin laadukkaina, mutta joidenkin haastateltavien mukaan myös ”hieman liikaa keskittyneenä hengennostatukseen, kun fokus olisi voinut olla hieman enemmän prosessissa”. Joillekin haastateltaville yliopiston johtama OPS-prosessi oli jäänyt jossain määrin ulkokohtaiseksi: ”Yliopistotason johtaminen näyttäytyi siltä, että ’yliopistoon pitää saada yhteiset opinto-oppaat.’” KOVS-järjestelmä sai haastatteluissa yhtä poikkeusta lukuun ottamatta kauttaaltaan kovaa kritiikkiä keskeneräisyydestä ja ohjeistuksen muutoksista. Lisäksi KOVS:n nähtiin haittaavan pedagogista kehittämistä:

”Mehän oltiin niinku tosi edistyneitä siis just näissä ideoinneissa, mitä meillä oli, että me oltiin niinkuin tulkittu ops:n henki ikään kuin mitä se rehtorin linjaukset sisälsi, että okei, että nyt me voidaan toteuttaa näitä meidän visioita, mitä meillä on ollut opetushenkilökunnassa jo pitkään. Ja sitten me ruvettiin rakentamaan niiden pohjalta ja sitten tuli just yhtäkkiä, että niitä ei saada tänne järjestelmään. Ett ei voi mennä näin, kuin ollaan ajateltu ja sit siitä tulee sitten sitä valtavaa kitkaa tietenkin, kun ihmiset on innostuneesti lähtenyt tekemään jollakin tavalla, ni sitten ollaan joudutaankin lyömään

jarrut kiinni, että se ei onnistukaan. Yhtenä esimerkkinä oli tämmönen, joka me oltiin kehitetty entisessä maailmassa, sellainen ajatus, että on tämmöisiä jatkuvasti lisääntyviä opintojaksoja, jotka on vaan vuoden kerrallaan olemassa. Eli niille tulee aina uusi koodi ja opiskelijat voi poimia niitä opintoihinsa. Elikä todella tällainen uuden ops:n henkinen, eli että otat sitä mikä kiinnostaa ja rakennat omaa profiiliasi [...] ja ajankohtainen vuoden olemassa oleva kurssi. Ja nyt sitten yhtäkkiä ei voikaan toteuttaa, koska ei saa tullaakaan niitä kurssikoodeja lisää vaan koko ajan.”

Opetussuunnitelmia koskeva yliopiston yhteinen sanasto oli herättänyt hämmennystä. Sanastoa kritisoitiin erityisesti siitä syystä, että sen ei koettu yhtenäistyneen yliopistossa jo käytössä olevaa sanastoa, vaan sen sijaan ”oli keksitty uusi sanasto”. Lisäksi kritisoitiin sitä, että sanaston muuttamisen perusteita ei kokemusten mukaan ainakaan riittävästi avattu.

Varsin paljon kritisoitiin OPS-työn ohjeistusta ja aikataulutusta. Eri tahoilta tuleva ohjeistus oli nähty osittain ristiriitaisena ja heikosti ajoitettuna varsinaiseen työhön nähden. Eniten kritiikkiä herättivät KOVS-järjestelmän käyttöönottoon liittyneet ohjeistukset, rajoitteet ja tekniset ongelmat. Opetussuunnitelmatyölle rakennettu käsitteenmäärittely oli herättänyt jonkin verran hämmennystä. Sanastoa ei kaikilta osin ehditty OPS-prosessin aikana omaksumaan. Yhteisen sanaston käyttöönotto oli toisaalta koettu myös hyväksi asiaksi sen yhtenäistäessä terminologiaa yliopiston sisällä. Yliopiston tarjoamaa OPS-ohjeistusta kritisoitiin myös huonosta ajoituksesta. Haastatteluissa kuvattiin, että linjausten jälkeen tuli pitkä odotusvaihe keväällä 2016, jolloin ei tiedetty mitä pitäisi tehdä. Yksityiskohtaisia ohjeita tuli syksyllä 2016 ja tuolloin tuli paljon yksityiskohtaista tietoa eri aiheista ja OPS:ia jouduttiin muokkaamaan vielä viimetingassa.

Muutamissa haastatteluissa painotettiin tiedekunnan tai yksiköiden roolia suhteessa yliopistotason johtamiseen OPS-prosessissa. Näiden näkemysten mukaan tiedekuntaan tai yksikköön pitäisi luottaa enemmän OPS-työssä, koska juuri siellä on asiantuntemusta, substanssiosaamista, pedagogista osaamista, ohjausosaamista ja omien opiskelijoiden tuntemusta. Yksiköillä nähtiin olevan näkemys siitä, minkälaisia työelämätaitoja tarvitaan tulevaisuudessa ja opettajilla siitä, miten oppiainetta pitää opettaa.

Haastatteluissa nostettiin esiin myös, että yliopiston ja yksikön sisäinen arvorakenne heijastuu opetussuunnitelmatyöhön. Eräs haastateltava kiteytti usein esitetyn näkemyksen seuraavasti: ”koulutus ja yliopistopedagoginen kehittäminen ei ole yhtä arvostettua kuin tutkimus on.” Tämän arvostuksen puutteen katsottiin heijastuvan työsuunnitelmiin, joissa opetuksen kehittämiseen ja opetussuunnitelmatyöhön varatun ajan ei koettu vastaavan todellisia tarpeita. Yliopiston toivottiin kehittävän kannustimia, jotka motivoivat opetuksen kehittämistyöhön.

3.2.4 OPS-työtä edistäneet tekijät ja OPS-työn haasteet

”Minä näkisin kyllä, että ihmisillä kuitenkin oli tietynlainen innostus tehdä sitä uudistusta. Hirveätä sellaista vastarintaa ei tullut ja avoimin mielin mietittiin niitten vahvuusalueitten sisällä niitä kursseja ja keskusteluja käytiin toisen vahvuusalueitten kanssa.

”Minä näkisin että tämä oli jopa yhdistävä prosessi. Tämä niin kuin meidän ja eri osastoja yhdisti tämä prosessi. Tällä oli sellainen hyvä vaikutus tässä, eihän se tietysti onnistuisi jos olisi huono ilmapiiri, niin sitten se olisi tosi vaikea. Kyllä olen ihan samaa mieltä, että ihan positiivinen henki oli kyllä ihmisillä. Se oli se tärkein siinä.”

”Jatkoa ajatellen yliopistotason linjaukset pitäisi olla selkeämmät – se pitää sanoa suoraan, jota jotain tavoitellaan. Välillä suositus ja välillä linjaus – ohjeet häilyivät.

Ohjeistus koottuna, selkeitä, täsmällisiä, yksinkertaisesti haltuun otettavia – ohjeistukset olivat ripoteltuna ja epäselviä.”

”isot linjaukset olivat selkeät, mutta erityisesti KOVS aiheutti sählinkiä, muun muassa ohjaussuunnitelma joka piti kiireessä tiedekuntaneuvostossa käsitellä ja sitten ohjeet muuttuivat”.

Edistäviä tekijöitä:

Joissakin tiedekunnissa ja yksiköissä aiemmin tehdyt laajamittaiset opetussuunnitelmauudistukset olivat keventäneet tätä OPS-kierrosta. Etenkin silloin, kun toteutetut uudistukset vastasivat rehtorin linjauksia, ei radikaaleihin muutoksiin koettu olleen tällä OPS-kierroksella. ”Laitos koki päässeensä helpolla, koska iso remontti tehtiin edellisellä OPS-kierroksella.” Tällöin prosessissa oli keskitytty erityisesti kandidaiheen opintojen uudistamiseen.

Tietyillä aloilla oli OPS-työn kanssa samaan aikaan käynnissä kansainvälisiin standardeihin liittyviä prosesseja, jotka olivat haastateltavien mukaan edistäneet myös OPS:n rakentamista. Eräissä yksiköissä todettiin lisäksi, että vertailu Suomen muihin alan laitoksiin auttoi ohjaamaan keskustelua omasta profiilista. OPS:n kytkeytyminen tällä tavoin tiedekunnan strategiaan tuotiin esiin edistävänä tekijänä.

OPS-prosessi oli usein koettu myös sisäisesti yhdistävänä prosessina – yhteistyö ja yhteisopettajuus on lisääntynyt tietyillä aloilla. Hyvän työilmapiirin vallitessa ihmisillä oli innostus tehdä uudistusta ja avoimin mielin miettiä vahvuusalueita. Pedagogisten johtajien yhteistapaamiset pitivät ajan tasalla eri OPS-prossin vaiheista ja aikataulutuksesta. Tämän vuoksi yliopiston pedagogisten johtajien verkostoa pidettiin tärkeänä.

OPS-työn haasteet:

OPS-työn myöhäinen käynnistys tiedekunnassa, henkilömuutokset, tutkinto-ohjelmien sisäiset valtarakenteet ja kiivaat keskustelut olivat joskus hankaloittaneet uudistamistyötä ja OPS-prosessia. Yleisesti uudistaminen koettiin vaikeaksi. ”Ei ole helppoa luopua jostakin ja vastata kysymykseen kuka joutuu luopumaan”. Hakukohteiden vähentäminen koettiin ainakin osittain ongelmalliseksi, sillä hakijoille ajateltiin mahdollisesti syntyvän tulkintavaikeuksia hakukohteista. Joillakin tietyillä aloilla kuten opettajankoulutuksessa tutkintoja säätelee myös pätevyyskiä koskeva lainsäädäntö.

KOVS-järjestelmän samanaikaista käyttöönottoa ja siihen liittyviä ristiriitaisiksi koettuja ohjeistuksia kritisoitiin laajalti. Etenkin oltiin näreissään siitä, että järjestelmän luvattiin helpottavan työtä, kun kokemus oli täysin päinvastainen. Joistakin haastatteluista ilmeni, että opettajien ei juuri tarvinnut käyttää järjestelmää, mutta erityisesti hallintohenkilöstö oli ollut suuressa paineessa KOVS:n muuttuvien ohjeiden kanssa. Järjestelmien kehittäminen yhtä aikaa uudistusten kanssa on aiheuttanut toistuvia aikatauluongelmia. Lisäksi KOVS-katsottiin liian mekanistiseksi ja sen nähtiin rajoittavan pedagogista kehittämistä (ks. myös luku 3.2.3). Lisäksi niissä yksiköissä, joihin rakenteellinen kehittäminen kohdistui, kritisoitiin rakenteellisten uudistusten päällekkäisyyttä OPS-prosessin kanssa.

3.2.5 OPS-työn lopputuloksen arviointi

”Nyt sitten saatiin todella iso muutos aikaiseksi ja nyt saatiin vielä enemmän tätä yhteistä maisterivaiheessa yhteisiä opintojaksoja ja muutenkin. Kyllä minä ajattelin, että tätä kahden ops kierroksen aikana meillä on aikalailla niin kuin saatu aika isot jutut eteenpäin.”

”yhdessä tekeminen ja yhdessä opettaminen on lisääntynyt tosi paljon uuden ops:n myötä”

”Yksikössämme oli käyty läpi mittava opetuksen kehittämiskierros juuri ennen tätä ops-kierrosta, joten kyse oli lähinnä aiemmin tehtyjen linjausten vahvistamisesta. Suurimman huomion taisivat viedä uudet ohjelmistot ja yliopistotasolla esitettyjen linjausten huomiointi. Oman opetuksen kehittäminen jäi tämän "sälän" varjoon.”

”Jos visio oli, että mennään pienin muutoksin, niin tuli hyvä lopputulos.”

Lähes kaikissa haastatteluissa todettiin, että kurssikuvausten ja osaamistavoitteiden laatua saatiin parannettua. Tämä oli aiemmin otettu lähinnä teknisluonteisena kirjoittamistyönä, jossa ”ei saa käyttää tiettyjä verbejä”, kun taas tällä kierroksella tekstejä osaamistavoitteista pyrittiin kirjoittamaan ottaen vahvemmin huomioon opiskelijoiden tarpeet.

Monessa haastattelussa todettiin hyväksytyyn OPS:n olevan ”hyvä välitulos”. Samalla korostettiin, että OPS:n perusteellinen arviointi on tässä vaiheessa vielä vaikeaa. Monissa haastatteluissa todettiin, että tavoiteltu lopputulos saavutettiin, mutta joissain haastatteluissa ryhmissä eksplisiittisenä tavoitteena oli ollut pienimuotoinen OPS-uudistus (vanhan OPS:n epäkohtien korjaus). Joissakin tiedekunnissa oli laajamittainen OPS-uudistus (esim. ilmiöpohjaisuus, juonnemalli, eri oppiaineille yhteiset perusopinnot) toteutettu ja aiemmilla OPS-kierroksilla, minkä vuoksi tarvetta suuriin muutoksiin ei nyt ollut. Niissä tutkinto-ohjelmissa, joissa muutos oli suurempi, on tarkoitus arvioida tarkasti muutoksen seurauksia.

Eräässä haastattelussa mainittiin, että lopputuloksessa oli piiloon kirjoitettu opetuksen järjestämisen tapoja, joilla opiskelijat pystyisivät tutustumaan toisiinsa ja saamaan paremmin ystäviä. Uuden opetussuunnitelman myötä myös yhteistyö opettajien välillä, yhdessä tekeminen ja yhdessä opettaminen, oli monessa yksikössä lisääntynyt. Lisäksi oli syntynyt kursseja, joilla kurssin tiettyä osaa hyödynnetään useammalla kurssilla: ”Tässä syntyy sellainen uusi opetusmuoto tämän työn yhteydessä.... Muuttamalla tätä kurssia kehitettiin sellainen kurssi, jossa samanaikaisesti sitä asiaa luennoidaan sekä syventävällä että yleisellä tasolla. Eli se mahdollistaa sen, että annetaan hyvin syventävää opetusta, mutta samalla kurssilla sitten muutkin opiskelijat voi osallistua siihen samaan kurssiin. Eli kahdella tasolla saman aikaisesti opetetaan sitä.”

Yleensä haastateltavat olivat tyytyväisiä OPS-prosessin tulokseen, mutta samalla tiedostivat, että opetussuunnitelma ei ole koskaan valmis, vaan edellyttää jatkuvaa kehittämistä. Tällä kierroksella uudistuksia tehtiin enemmän ja vähemmän, ja samalla syntyi siemeniä seuraavan kierroksen uudistuksille. Varsin yksimielisesti nähtiin, että opetussuunnitelman kokonaisvaltainen uudistaminen vaatii merkittävästi enemmän aikaa, kuin mitä yhdellä kierroksella on mahdollisuus käyttää. Tuolloin ei ole kyse pelkästään opetussisältöjen uudistamisesta vaan myös opetussuunnitelmamallin ja sen tausta-ajattelun muutoksesta sekä toimintakulttuurin ja pedagogisen kulttuurin uudistamisesta.

Osa OPS-työn aikana esitetyistä ideoista ei pystytty toteuttamaan tällä OPS-kierroksella. Esimerkiksi ilmiöpohjaisen opetussuunnitelman rakentaminen oli katsottu niin suureksi uudistukseksi, että se olisi vaatinut enemmän aikaa ja kypsyttelyä kuin oli tarjolla. Ilmiöpohjaiseen opetussuunnitelmaan jo

edellisellä OPS-kierroksella siirtyneet vahvistivat, että tällainen uudistus vaatii työskentely- ja toimintakulttuurin muutosta, mikä ei tapahdu nopeasti. Vaikka jotkut haastateltavista ryhmistä kokivatkin, että suuria muutoksia ei tällä kertaa saatu aikaan, he arvioivat kuitenkin, että tehty työ ei ole mennyt hukkaan; teemojen kehittäminen nähtiin hyödyllisenä seuraavaa OPS-kierrosta varten. Haastatteluissa korostui näkemys siitä, että OPS-prosessi on jatkuva prosessi ja tietyllä tavalla aina kesken.

3.3 Opetussuunnitelmatekstien sisällöllisen analyysin tulokset

Tässä luvussa kuvataan opetussuunnitelmatekstien sisällöllisen analyysin pohjalta, millä tavoin rehtorin OPS-linjaukset näkyvät valmiissa opetussuunnitelmissa. Rehtorin linjaukset kuvasivat sisällöllisiä tavoitteita tutkinto-ohjelmien opetussuunnitelmille. Rehtorin linjaukset koostuivat seuraavista teemoista: 1. Hakukohteiden vähentäminen ja laaja-alaiset kandidaatin tutkinnot, 2. Monitieteisyys (tiedekuntien ja laitosten välinen yhteistyö) ja vapaa sivuaineiden opiskeluoikeus 3. Opintojen kuormittavuus, opintojen eteneminen ja opetustarjonta 4. Hyvinvointi ja esteettömyys sekä 5. Toiminta- ja oppimisympäristö. Teema 5. oli päätarkastelun kohteena analyysissä. Viides teema jakautuu kuuteen eri alakategoriaan, jotka olivat:

- a) Asiantuntijuuden kehittyminen ja oppiminen, ajattelun syveneminen, innostavuus, luovuus ja uudenlaiset ratkaisut
- b) Työelämäyhteistyö, tutkintojen työelämärelevanssi ja työllistävyyden, yrittäjyyden ja yrittäjämäisen asenteen näkyminen
- c) Kansainvälisyys ja monikulttuurinen osaaminen
- d) Vuorovaikutus ja palaute
- e) Teknologisesti tuetut pedagogiset ratkaisut ja oppimisympäristöt
- f) Osaamisen näkyväksi tekeminen ja erilaiset arviointikäytänteet

1. Hakukohteiden vähentäminen ja laaja-alaiset kandidaatin tutkinnot

Jyväskylän yliopistolla oli keväällä 2017 yhteensä 88 hakukohdetta, kun taas vuonna 2015 hakukohteiden määrä oli 58. Kandidaattivaiheen hakukohteiden määrä laski, mutta maisterivaiheen hakukohteita ei pystytty yliopistotasolla vähentämään. Kandidaatin tutkinnot vastaavat pääsääntöisesti laaja-alaisuudessaan opetussuunnitelmatyön käsitteissä annettuja kriteereitä:

”Laaja-alaisuus voi toteutua kandidaattiohjelmassa usealla eri tavalla:

- ohjelmassa on vähintään 25 op yhteisiä opintoja kaikille ko. kandidaattiohjelman opiskelijoille
- ohjelmaan kuuluu opintoja useista eri oppiaineista
- ohjelmaan sisältyy valinnaisia opintoja, joita opiskelija voi valita yliopiston opintotarjonnasta
- ko. tieteenala on lähtökohtaisesti laaja-alainen
- opetussisältöjä ja -metodeja toteutetaan laaja-alaisesti
- ohjelman aikana omaksuttu osaaminen on laaja-alaista ja antaa opiskelijalle monenlaisia valmiuksia”

Tutkinto-ohjelmien laaja-alaisuus ja joustavuus näkyivät erityisesti vapaasti valittavien opintojen määrässä, jotka vaihtelevat eri kandidaatin ohjelmissa 10 – 90 opintopisteen välillä ja maisterin ohjelmissa 8 – 40 opintopisteen välillä.

2. Monitieteisyys (tiedekuntien ja laitosten välinen yhteistyö) ja vapaa sivuaineiden opiskeluoikeus

Monitieteisyys ilmeni opetussuunnitelmadokumenteissa niin, että yksiköt tekevät tiedekuntien sisällä ja tiedekuntien kesken yhteistyötä opintojen järjestämisessä. Monitieteisyys näkyi myös siinä, että yksiköt tekevät yhteistyötä kielikeskuksen kanssa (tutkimusviestintä; uusimuotoiset kieli- ja

viestintäopinnot (pilotit); gradupajat), yliopistopalvelujen kanssa (Akateeminen opiskelukyky –kurssi; työelämäopintotarjotin) ja menetelmäopintoja järjestetään tutkinto-ohjelmien rajat ylittävästi.

Monitieteisyys ei juurikaan laajennut opetussuunnitelmatasolla valtakunnalliseen yhteistyöhön, vaan pääasiassa monitieteisyys näkyy OPS-teksteissä Jyväskylän yliopiston sisäisenä monitieteisyytenä. Opiskelija voi kuitenkin valita jossain toisessa yliopistossa järjestettävän kurssin ja saada sen hyväksiluettua tutkintoonsa. Opiskelijan kanssa neuvotellaan tutkinnon ja osaamisen monitieteisyydestä niin, että suositeltavia aineyhdistelmiä kartoitetaan HOPS-ohjauksessa.

3. Opintojen kuormittavuus, opintojen eteneminen ja opetustarjonta

Tarkasteltujen opetussuunnitelmien valossa opintojaksot on yleisesti standardisoitu viiden opintopisteen kokonaisuuksiksi. Tarkastelluissa opetussuunnitelmissa oli vain harvoja kursseja alle tai yli viiden opintopisteen. Poikkeuksen tekevät humanistisen tiedekunnan kieliopinnot (alle 5 op), osa matemaattis-luonnontieteellisen tiedekunnan kursseista (2 – 8 op). Myös eri oppiaineryhmien yleisopinnoissa ja yhteisissä kieli- ja viestintäopinnoissa on suppeampia (1 – 3 op:n) kursseja. Lisäksi tutkinto-ohjelmissa on laajempia opintokokonaisuuksia (15 – 25 op), jotka voivat koostua useammasta esim. 5 opintopisteen opintojaksosta.

Opintojakson vaatimaa työmäärää ja kuormittavuutta on OPS-dokumenttien tasolla vaikea arvioida, jos opintojaksokuvaus ei sisällä kirjallisuuden ja suoritustavan (esim. kontaktiopetuksen määrä) tarkempaa määrittelyä. Tällä tutkimustavalla on myös vaikea arvioida opintojaksojen vaativuuden yhteismitallisuutta.

Tarkastelluissa opetussuunnitelmissa oli esitetty suosituksia opintojaksojen ajoituksesta ja täten opintojen etenemisestä. Opiskelijan ja ohjauksen varaan jätetään kuitenkin paljon vastuuta, sillä opintojaksojen valinnassa on huomioitava, että kaikkia kursseja ei järjestetä joka vuosi. Matemaattis-luonnontieteellisessä tiedekunnassa kurssien suoritusmahdollisuutta tarjotaan myös kesälukukaudella.

4. Hyvinvointi ja esteettömyys

Tarkastelluissa opetussuunnitelmissa opiskelijoiden hyvinvointi- ja opiskelukykykynäkökulma tuli erityisesti esiin yhteisinä opintoina esim. *Akateeminen opiskelukyky*-kurssina (2 op), jossa on läsnäolovelvollisuus ja hyvinvointiin liittyvien tehtävien (2 kpl) tekeminen. Kurssin on tuottanut yliopistopalvelut. Tiedekuntien opetussuunnitelmien liitteenä olevissa ohjauksen toteuttamissuunnitelmissa esitellään opiskelijoiden hyvinvointia koskevia teemoja. Laajemmin opiskelijoiden hyvinvointiin paneutuvaa opintojaksoa opetussuunnitelmista ei löydetty. Voi olla, että jos tarkasteltaisiin opetusohjelmia, sieltä saattaisi löytyä enemmän opiskelijoiden hyvinvointiin liittyviä pedagogisia käytäntöjä ts. miten opetuksella tai kurssin työtavoilla voi lisätä opiskelijoiden hyvinvointia välillisesti ja välittömästi.

5. Toiminta- ja oppimisympäristö

5.a) Asiantuntijuuden kehittyminen ja oppiminen, ajattelun syveneminen, innostavuus, luovuus ja uudenlaiset ratkaisut

Määrittelyjä käytetään tarkastelluissa opetussuunnitelmissa tutkintojen osaamistavoitteiden kuvailussa, mutta niiden konkretisointi opintojaksojen yhteydessä vaihtelee *yhden lauseen* mittaisista yleiskuvauksista tarkkoihin sisällöllisiin erittelyihin. Asiantuntijuuden kehittymisen ja oppimisen sanottaminen on tietyllä tapaa opetussuunnitelman metatasoa, eli kun opetussuunnitelma

toteutetaan, kehittyä samalla opiskelijoiden asiantuntijuus, oppiminen ja ajattelun syveneminen. Esitetövaatimusten ja suositeltavan suoritusajankohdan kirjaaminen kuvaa opintojen ja osaamisen sisällöllistä kumuloitumista. Asiantuntijuuden syvenemisen kuvauksia esitellään kirjallisesti muun muassa tutkielmaseminaarien ja työharjoittelun kuvausten yhteydessä.

5.b) Työelämäyhteistyö, tutkintojen työelämärelevanssi ja työllistävyys, yrittäjyyden ja yrittäjämäisen asenteen näkyminen

Tutkintojen työelämärelevanssi ja työllistävyys:

Työelämänäkökulman esille tuonti vaihteli opetussuunnitelmissa sisällöllisesti ja laajuudeltaan. Työelämäkontekstit ja työelämätaivaatimukset vaihtelivat tutkinto-ohjelmittain, ja kandidaatin ja maisterin ohjelmissa (laaja-alaistuminen ja syventyminen). Työelämätaidot ja työelämäosaaminen korostuvat *akateemis-ammattillisissa tutkinto-ohjelmissa*, niiden opintojaksoissa yleisinä valmiuksina, tehtävinä ja konkreettisina taitoina.

Työelämätaidot ja työelämäosaaminen:

Työelämätaivojen ja työelämäosaamisen aukikirjoituksesta löytyi opetussuunnitelmista seuraavanlaisia esimerkkejä:

- pakollinen työelämäprojekti, työharjoittelu tai työssäoppimisjakso
- työelämävalmiudet -opintopakso; henkilökohtaisen portfolion (näyteportfolio, CV) laatiminen opintojen eri vaiheissa
- alumnitarinat ja -haastattelut
- monitieteiset työelämäprojektit, työpaikkavierailut

Nämä erilaiset lähestymistavat työelämäosaamisen kehittämiseen edustavat mallia, jossa työelämätaivojen kehitetään erillisillä kursseilla. Työelämätaivojen kehittämisen integrointia substanssiopetukseen ei opetussuunnitelmissa tullut eksplisiittisesti esille, mutta esimerkiksi uusimuotoiset kieli- ja viestintäopinnot perustuvat tähän ajatukseen.

Yrittäjyys, yrittäjämäinen asenne:

Myös yrittäjyys näkyi opetussuunnitelmissa vaihtelevasti. Yrittäjyys oli vahvasti esillä koko tutkinto-ohjelmassa (esim. yrittäjyyden ja johtamisen opintopakso) TAI sitä ei oltu mainittu lainkaan. Yrittäjyys ilmeni joissakin tutkinto-ohjelmissa yhtenä laajemman opintokokonaisuuden valintavaihtoehtona, täten se vastaa ainakin jossain määrin erikoistumista tai suuntautumista. Yrittäjyys ilmeni joissakin tutkinto-ohjelmissa yksittäisenä pakollisena kurssina TAI vapaasti valittavana kurssina. Opintoihin pystyi myös sisällyttämään työelämäopinnoista yrittäjyyttä käsittelevän kurssin. Näitä yrittäjyyttä käsitteleviä opintopaksoja järjestetään sekä suomen ja englannin kielellä, esim. Project management.

Yhteistyö työelämän edustajien kanssa:

Opetussuunnitelmatasolla yhteistyö näkyi pääasiallisesti työharjoittelussa tai erilaisina työelämäprojekteina. Työelämäprojekteista eivät tosin olleet kovin yleisiä analysoiduissa OPS-teksteissä.

Työharjoittelu:

Opetussuunnitelmien otannassa työharjoittelu sisältyy useimpiin tutkinto-ohjelmiin pakollisena tai vapaaehtoisena harjoitteluna (mitoitus 5 op/kk). Työharjoittelun laajuus voi kuitenkin vaihdella (0)5 – 15 op. Työharjoittelu voi sijoittua kandidaatin / maisterin tutkinto-ohjelmiin tai kumpaankin. Valikoidut opetussuunnitelmat suosittelevat työharjoittelua kaikille. Työharjoittelujakson voi suorittaa joko Suomessa tai ulkomailla. Vaikka työharjoittelu olisi pakollinen tutkinto-ohjelmassa,

puuttuu kuvaus harjoittelun tarkemmasta suorittamisesta tai arviointiprosessista opetussuunnitelmasivustolta.

5.c) Kansainvälisyys ja monikulttuurinen osaaminen

Kansainvälisyys ja monikulttuurinen osaaminen välittyvät valikoiduissa opetussuunnitelmissa Viestintä- ja kieliosaaminen osana substanssiopetuksena (erit. uusimuotoisina viestintä- ja kieliopintoina), ulkomaisena opinto- tai harjoittelujaksona ja opetussuunnitelmiin integroituvana vieraskielisenä opetuksena. Ulkomaista opinto- tai harjoittelujaksoa suositellaan kaikille opiskelijoille. Opiskelijat pystyvät suorittamaan pakolliset kansainvälistymisopinnot joko opiskelijavaihtona tai vieraskielisinä opintojaksoina; kv. kongressiin / opintomatkaan osallistumisena; kielten opinnoissa asuminen / oleskelu ulkomailla.

Opetussuunnitelmiin integroituvassa vieraskielisessä opetuksessa opiskelija voi valita joko suomenkielisiä tai englannin kielellä tarjottavia sisältöopintoja; myös vaihto-opiskelijat voivat osallistua opetukseen (kuvausten kieli vaihtelee); tarjolla suomen- tai englanninkielisiä itseopiskelupaketteja.

5.d) Vuorovaikutus ja palaute

Vuorovaikutukselliset opetuskäytännöt:

Tarkastelluissa opetussuunnitelmissa on kuvattu selkeä tavoite toteuttaa opetuksellista vuorovaikutuksellisuutta; tämä näkyy osaamistavoitteiden, sisältöjen ja suoritustapojen kuvauksissa, mutta ei arviointiperusteiden määrittelyssä. Vuorovaikutuksellisuuden toteutusta ei tarkemmin konkretisoida, vaan sitä on kuvattu tarkemmin opetusohjelmissa. Vuorovaikutuksellisuuden merkitys yhdistetään työelämävalmiuksiin ja -osaamiseen.

Kurssipalaute, alumni- ja työnantajapalaute:

Kurssipalautteen kerääminen, tai alumni- ja työnantajapalautteen kerääminen ja käyttö ei tule esille tarkastelun kohteena olleissa opetussuunnitelmakuvauksissa.

Opintojen ohjaus (HOPS):

Opetussuunnitelmiin on kirjattu kaksi henkilökohtaisen opintosuunnitelman laatimiseen suunnattua kurssia. 1. HOPS-kurssi, jonka yliopisto, tiedekunta tai laitos järjestää, on opintojen suunnittelukurssi, joka on pakollinen opintojen alussa. 2. HOPS-kurssi järjestetään tutkielmaseminaarien yhteydessä. Tämän on tarkoituksena auttaa opiskelijaa tarkentamaan omaa erityisosaamisalaansa ja tukee oman osaamisen sanottamista. Tarkemmat tiedot on määritelty kurssien yhteydessä, jossa on lueteltu muun muassa vastuuhenkilö, tapaamisten määrä, HOPS-asiakirjan muoto, esim. e-HOPS.

Eri tiedekunnissa opetussuunnitelmien liitteenä on myös ohjauksen toteuttamissuunnitelmat esim. <https://www.jyu.fi/OPS/fi/science#autotoc-item-autotoc-5>

5.e) Teknologisesti tuetut pedagogiset ratkaisut ja oppimisympäristöt

Opetussuunnitelmiin on kirjattu muutamia erilaisia tapoja teknologian hyödyntämiseen sekä ajasta ja paikasta riippumattomaan opiskeluun. Konkreettisia esimerkkeinä on kirjauksia verkkokursseista, erilaisista verkkomateriaaleista, e-tentistä ja videoinneista. Teknologian käyttö yhdistetään muun muassa työelämän osaamisvaatimukseen ja nähdään siihen valmiuksia antavana välineenä. Opetussuunnitelmissa ei näitä kuitenkaan tuotu tämän tarkemmin esiin, vaan teknologisesti tuetut pedagogiset ratkaisut ja oppimisympäristöt ovat tarkemmin kuvattu tarkemmin opetusohjelmissa.

5.f) Osaamisen näkyväksi tekeminen ja erilaiset arviointikäytännöt

Osaaminen ja osaamistavoitteet:

Tutkinto-ohjelmien kuvaukset sisältävät muun muassa seuraavia teemoja:

- Jäsennys: tieteelliset valmiudet, ammatilliset taidot, yleiset työskentelytaidot, asenteelliset valmiudet
 - Teoriat, käsitteet, suuntaukset, tiedonhankinnan menetelmät
 - Ammatillinen pätevyys, ammattinimikkeet
 - Oman osaamisen tunnistaminen, työelämätaidot, työllistymisvaihtoehdot
 - Työryhmä- ja asiantuntijaosaaminen
 - Kriittisyys, eettinen vastuullisuus, lainsäädäntö
 - Kansainvälisyys, monikulttuurisuus
- TAI tutkinto-ohjelman kuvaus voi olla hyvin yleisluonteinen

Opintojaksojen tavoitteenasettelut voivat vaihdella monipuolisista ja yksityiskohtaisista sisältökuvauksista useita opintojaksoja samalla tavoin koskeviin yleisluontoisiin kuvauksiin ("copy -> paste" – menetelmä).

Opintojaksokohtaisissa kuvauksissa on myös hyvin konkreettisten taitojen kirjaamista (esim. hum. ja mat.luonn.tiet. oppiaineryhmissä)

AHOT-periaatteet:

Aiemmin hankitun osaamisen tunnustamisen ja tunnistamisen (AHOT) periaatteet tuodaan esille opintojen ohjausta (HOPS) koskevassa kuvauksessa.

Erilaiset tavat opiskelijoiden osaamisen osoittamiseen ja arviointiin:

Opetussuunnitelmiin on kirjattu suoritustapojen eriytyminen tutkinto-opiskelijoilla ja muilla opiskelijoilla. Tämän lisäksi osaamisen osoittamista on sanotettu kirjaamalla lukuisia erilaisia perinteisiä ja uusia suoritustapoja: *luennot ja oppimistehtävät / harjoitustehtävät, luennot ja tentti, projektityö, projektityö hankkeissa, ryhmätyöskentely, analyysitehtävät, lukupiiri, verkkokurssi, itsenäinen essee, lukupäiväkirja, itseopiskelupaketti, työharjoittelu, pari- ja pienryhmätyöskentely, työpajatyöskentely, kotitentti, näyttökoe, luentopassi ja kollokvio*. Erilaisten suoritustapojen vaihtoehtona yleisesti tentti.

Opetussuunnitelmissa esitellään koko mahdollisten suoritustapojen kirjo, kuitenkin tarkka suoritustapa ilmoitetaan opetusohjelmassa. Suoritustapojen erot kuvaavat tiedekunta-/oppiaineryhmäkohtaisia eroja; esim. mat-luonn.tdk: tarkasti määritelty luentotuntimäärä (18 – 48 h) + harjoitustehtävät (laskuharjoitukset / kotitehtävät) + viikkokoe / välikoe, vaihtoehtona lopputentti.

Opetussuunnitelmatasolta katsottuna opiskelijan on vaikea arvioida kurssiin käytettävää aikaa, sillä opintojaksoihin liittyvän kirjallisuuden esittelyn ohella opetussuunnitelmissa ei välttämättä tarkenneta, kuinka moneen artikkeliin tai teokseen tulee perehtyä ja miten niiden hallinta osoitetaan (suoritustavat). Opetussuunnitelmasta ei selviä, miten kurssien materiaalit ja kirjallisuus eroavat toisistaan sisällöllisesti ja sen kautta minkälaista osaamista eri kurssilla käytettävät materiaalit ja kirjallisuus tuottavat. Opetussuunnitelmissa kerrotaan, että muu materiaali ilmoitetaan kurssilla. Tämä antaa väljyyttä opettajalle muokata kurssia tarvittaessa, mutta jos muun materiaalin määrä on poikkeuksellisen suuri, voi kuormitus yllättää opiskelijan.

Opintojaksokohtainen arviointi tehdään suhteessa osaamistavoitteisiin. Tämä jää kuitenkin epäselväksi, jos osaamistavoitekuvaus hyvin niukka. Lisäksi on vaikea luonnehtia, mitä aktiivisuus tarkoittaa. Yleinen luonnehdinta voi opetussuunnitelmassa olla seuraava: aktiivinen osallistuminen kontaktiopetukseen ja yleisen luonnehdinnan tarkennuksena esim. 80 – 100 % osallistumista opetukseen ja sallittujen poissaolojen määrän ilmoittaminen. Tämä on kuitenkin ennemminkin tapa mitata läsnäoloa, ei niinkään aktiivisuutta kurssin sisällä.

Opetussuunnitelmatasolla arviointiperusteiden esittely vaihtelee: esitellään vain yleisesti OPS:ssa, jolloin kerrotaan eri suoritusten painotus, mutta vastuuopettaja määrittelee ja päättää lopullisen arviointiperusteen. Tietyissä opetussuunnitelmissa todetaan arviointiperusteet yleisenä mainintana, kuten: tarkemmat arvosanakohtaiset arviointikriteerit esitellään kurssilla.

4 Yhteenveto ja johtopäätökset

Seuraavassa esitetään luettelomaisesti OPS-prosessin arvioinnin keskeiset tulokset ja aineistosta esiin nousseita toiveita seuraavalle OPS-kierrokselle. Lopuksi tehdään joitakin yleisiä johtopäätöksiä.

Keskeiset tulokset

- Rehtorin linjauksia pidettiin pääpiirteissään selkeinä, ja niitä noudatettiin melko laajalti, varsinkin vuorovaikutukselliseen pedagogiikkaan, opiskelumuotojen kehittämiseen ja tulevaisuuden osaamisen kehittämiseen liittyen.
- Kansainvälisyyteen, työelämäyhteyksiin ja yrittäjyyteen liittyvillä linjauksilla oli vähäisempi ohjausvaikutus.
- Joissakin yksiköissä oli jo edellisellä OPS-kierroksella omaehtoisesti kehitetty opetusta linjausten suuntaisesti.
- Linjauksista kritisoitiin erityisesti laaja-alaisia kandidaatin tutkintoja, toisaalta niihin oltiin myös tyytyväisiä.
- Vaikka linjausten teemat oli koettu selkeiksi, niiden velvoittavuudessa oli ollut epäselvyyttä, ja linjauksia oli tulkittu eri puolilla yliopistoa eri tavoin.
- Varsin monissa yksiköissä laaja-alaiset kandidaatintutkinnot olivat debatin kohteena. Näkemykset aiheesta jakautuivat vahvasti.
- Kokemukset OPS-työn johtamisesta yliopistotasolla vaihtelivat tyytyväisyydestä kovaan kritiikkiin. Monissa yksiköissä pidettiin luonnollisena ja toivottavanakin, että yliopisto johtaa ja raamittaa opetussuunnitelmatyötä; kun taas joissakin yksiköissä katsottiin, että OPS-työn johtamisen tulee tapahtua tiedekuntien tasolla.
- Erityisesti kritisoitiin aikataulutusta sekä KOVS-järjestelmää ja sen tukea, jossain määrin myös yhteisiä käsitteenmäärittelyjä.
- Johtamisessa kritisoitiin myös liian myöhään ja eri tahoilta tulleita, osittain ristiriitaisia ohjeita.
- Kaikissa yksiköissä oli pyritty osallistamaan henkilökuntaa ja opiskelijoita OPS-työhön.
- Yliopiston ulkopuolisia työelämän edustajia ei oltu kovin vahvasti osallistettu, mutta joissakin yksiköissä heitä oli kutsuttu seminaareihin, ja lisäksi oli järjestetty alumnitapahtumia ja –kyselyjä.
- Samanaikaiset rakenneuudistukset tekivät OPS-prosessista henkilöstölle raskaan.
- Yliopiston tukimuodoista oltiin montaa mieltä – tyytyväisyydestä kovaan kritiikkiin.
- Tiedekuntien välillä oli eroja siinä, mitä mieltä oltiin rehtorin linjauksista, miten tyytyväisiä oltiin yliopiston tukeen ja miten tyytyväisiä oltiin työn organisointiin omassa yksikössä.
- Tiedekuntien välillä oli eroja henkilökunnan ja opiskelijoiden osallistumisessa ja osallistamisessa, toimintatavoissa ja siinä miten syvälliseksi opetussuunnitelman muutos koettiin.
- Yksiköt, joissa oli jo edellisellä OPS-kierroksella tehty suuria uudistuksia, olivat tällä kierroksella tarkoituksella tyytyneet vähäisempiin muutoksiin, mutta onnistuneet nousemaan omissa kehittämiskohteissaan uudelle tasolle.
- Kaikki yksiköt tunnistivat kehittämiskohteita, joihin tartutaan seuraavalla kierroksella.

Yleisimmät kehittämisajatukset ja toiveet seuraavalle OPS-kierrokselle

- Opetuksen kehittämisen arvostuksen nostaminen yliopistotyössä ja kannustimien luominen työajan käyttämiseen opetuksen kehittämiseen ja OPS-työhön.
- Pedagogisten johtajien mandaatin selkiyttäminen ja säännölliset tapaamiset.

- Yhteistyön tukeminen yliopiston eri tasoilla, myös tiedekuntien välillä. On tärkeää, että järjestetään foorumeita, joissa eri tiedekuntien edustajat pääsevät keskustelemaan ja jakamaan kokemuksiaan.
- OPS-prosessin alkuun neuvottelua yliopiston johdon ja tiedekuntatason välille siitä, mitkä asiat kuuluvat yliopistotason johtamiseen ja mitkä asiat tiedekuntatason johtamisen alle OPS-prosessissa.
- Henkilöstön ja opiskelijoiden osallistaminen mahdollisten yliopistotasoisten linjausten määrittelyyn.
- OPS-prosessin tavoitteiden ja niiden perustelujen täytyy olla selkeitä heti prosessin alussa, jotta OPS-työstä pystytään viestimään yhdenmukaisesti henkilöstölle ja opiskelijoille.
- Ennen OPS-prosessin varsinaista lähtölaukausta pitäisi yhteisöllä olla etukäteen valmisteltua materiaalia ja hahmotelmia OPS-linjausten suunnista.
- Yleisten linjausten toivottiin pysyvän suurin piirtein samoina kuin tällä OPS-kierroksella, jotta yksiköt voisivat toteuttaa tällä kierroksella keskeneräiseksi jääneet ajatukset. Mahdollisten tulevien yliopistotason linjausten välistä prioriteettijärjestystä on selkiytettävä ja niistä on pystyttävä osoittamaan selkeämmin se, mitkä linjauksista ovat velvoittavia ja mitkä ennemminkin suosituksia.
- OPS-työhön on varattava riittävästi aikaa, ja OPS-ohjeistus saatava aikaisemmin.
- OPS-ohjeistus keskitetyksi, sillä tällä kierroksella ohjeistusta tuli monista työryhmistä, mikä synnytti hankaluutta tulkita eri ohjeistusten suhdetta toisiinsa.
- Tiedekuntien välistä yhteistyötä voisi olla esimerkiksi metodikoulutuksen järjestämisessä niin, että yhteiset luennot olisivat videoituna moniviestimessä ja oppiainekohtaiset harjoitukset toteutettaisiin alakohtaisissa pienryhmissä (flipped learning eli käänteisen oppimisen periaate: opiskelijat opiskelevat ensin itsenäisesti videoluentojen / kirjallisuuden avulla, minkä jälkeen syventävä opiskelu tapahtuu oman oppiaineen pienryhmissä).
- Opetussuunnitelmien ristiin kommentointia ohjeistettava edelliskertaa selkeämmin.
- Opiskelijoita tulee osallistaa entistä systemaattisemmin ja uudennlaisin keinoin, kuten opinnollistamisella OPS-prosessia.
- Käytettävien tietojärjestelmien on oltava valmiiksi testattuja, toimivia ja helppokäyttöisiä.
- OPS-seminaareja voisi rakentaa konkreettisemmin OPS-työtä edistäviksi, esimerkiksi kytkemällä niihin workshop-tyyppistä työskentelyä.
- Yliopisto voisi kehittää tukimuotoja niin, että ne tukevat yksikkölähtöisen kehittämistyön fasilitointia.
- OPS-työtä on syytä jatkuvasti arvioida.
- Toivottiin myös, että yliopisto järjestäisi yhteisen areenan (esim. nettisivuille), jolla voisi esitellä uuden OPS:n uusia tapoja toteuttaa opetusta ja muita hyviä käytäntöjä.

Johtopäätöksiä

Tällä OPS-kierroksella ensimmäistä kertaa opetussuunnitelmien uudistamisen aikataulu yhtenäistettiin yliopistossa, ja sitä johdettiin keskitetyksi rehtorin linjauksilla ja muilla ohjeistuksilla. Tarkoituksena oli tuottaa opetussuunnitelmille yhteiset rakenteet koko yliopistossa. Lisäksi otettiin käyttöön koulutus-, opetus-, vuosi- ja resurssisuunnittelujärjestelmä, KOVS, johon uudet opetussuunnitelmat tallennettiin. Nämä suuret muutokset koettiin yksiköissä työläinä, ja prosessin johtamista kritisoitiin laajalti, joskin siitä nostettiin esiin myös hyödylliseksi koettuja piirteitä. Myös näkemykset prosessin lopputuloksesta vaihtelivat. Yleistäen voidaan kuitenkin todeta, että lopputulokseen oltiin useimmiten melko tyytyväisiä.

Opetussuunnitelmatyöhön oli lähdetty karkeasti ottaen kolmella eri tavoitteella. 1. Osa yksiköistä, joissa edellisellä kierroksella oli toteutettu mittava OPS-uudistus, oli tällä kierroksella lähinnä tehnyt

opetussuunnitelmaan tarkistuksia, korjannut havaittuja puutteita ja varmistanut, että rehtorin linjaukset tulivat sisällytettyä yksityiskohtaisemmin OPS:iin. Nämä yksiköt olivat päässeet tietyillä OPS-työn osa-alueilla tavoittelemalleen uudelle tasolle. 2. Osa yksiköistä oli lähtenyt varsin haastavaan laaja-alaisuuden kehittämiseen opetussuunnitelmatyössään ja saanut sen toteutettua. 3. Osa yksiköistä oli aloittanut suuriin muutoksiin tähtäävän OPS-työskentelyn, mutta osittain yksikkö- tai tiedekuntatasoisen johtamisen puutteista, käytännön pakosta ja resurssien riittämättömyydestä johtuen oli joutunut karsimaan merkittävän osan alun perin suunnitellusta uudistustyöstä pois.

Tiedekuntien väliset erot OPS-prosessin toteuttamisessa kertovat yliopistossa vallitsevista moninaisista toimintakulttuureista, jotka näkyivät tiedekuntien välillä, mutta myös tiedekuntien sisällä. Opetussuunnitelmatyön organisointiin ja sen johtamiseen sekä opetussuunnitelman käsitteeseen itsessään on yliopistossa erilaisia lähestymistapoja.

LIITTEET

Liite 1

Opetussuunnitelmatyö Jyväskylän yliopistossa**1. Mihin vastaajaryhmään kuuluit opetussuunnitelman suunnittelu- ja kirjoitusvaiheessa?**

Opetus- ja tutkimushenkilöstö

Muu henkilöstö

Opiskelija

2. Kuulutko yksikkösi opetuksen kehittämisryhmään?

Olen opetuksen kehittämisryhmän jäsen.

En kuulu opetuksen kehittämisryhmään.

3. Mihin tiedekuntaan tai erillislaitokseen kuuluit OPS-prosessin käynnistyessä (syyskuussa 2015)?

Humanistinen tiedekunta

Informaatioteknologian tiedekunta

Kauppakorkeakoulu

Kasvatustieteiden tiedekunta

Liikuntatieteellinen tiedekunta

Matemaattis-luonnontieteellinen tiedekunta

Yhteiskuntatieteellinen tiedekunta

Avoin yliopisto

Kielikeskus

Kokkolan yliopistokeskus Chydenius

Yliopiston kirjasto

4. Montako tuntia sinulla on varattuna työsuunnitelmassa opetustehtäviin lukuvuoden 2017–2018 aikana? (mukaan lukien opetuksen valmistelu ja arviointi)

0–10 tuntia

11–60 tuntia

61–100 tuntia

101–200 tuntia

yli 200 tuntia

Ei koske minua

5. Kuinka paljon sinulla on opetuskokemusta yliopistossa (vuosina)?

Alle yksi vuosi

1–2 vuotta

3–9 vuotta

10 vuotta tai enemmän

Ei opetuskokemusta

6. Millä tavoin osallistuit opetussuunnitelmatyöhön? (voit valita useamman vaihtoehdon):

Osallistuin yksikön opetuksen kehittämisryhmän tai muun OPS-työtä edistäneen työryhmän työskentelyyn.

Osallistuin oppiaineryhmän OPS-työskentelyyn.

Osallistuin tiedekunnan tai yksikön yhteisiin OPS-tilaisuuksiin.

Osallistuin vähintään yhteen yliopiston järjestämään OPS-seminaariin tai seurasin sitä Moniviestimen kautta.

Osallistuin opetussuunnitelmatyöhön kommentoijana.

7. Arvioi, miten OPS-työ oli organisoitu siinä yksikössä, johon osallistuit (laitoksella tai tiedekunnassa)

Täysin eri mieltä	Jokseenkin eri mieltä	Siltä väliltä	Jokseenkin samaa mieltä	Täysin samaa mieltä	En osaa sanoa
-------------------	-----------------------	---------------	-------------------------	---------------------	---------------

OPS-työ oli yleisesti ottaen hyvin organisoitu.

Opetuksen kehittämisryhmä kantoi suurimman vastuun OPS-työstä.

Valtaosa yksikköni opettajista osallistui jollakin tavalla OPS-työhön.

Yksikköni varasi OPS-työhön riittävästi aikaa.

Opetussuunnitelmatyö johti yksikkömme toimintatapojen tarkasteluun.

Autoimme opiskelijoita osallistumaan aktiivisesti OPS-työhön.

OPS-työssä hyödynnettiin opiskelijoilta kerättävää palautetietoa (esim. kurssi- ja kandipalautetta).

Kv-maisteriohjelmien opiskelijat olivat aktiivisesti mukana OPS-työssä.

Keskustelimme OPS-työn alussa, minkälaiseen OPS-malliin pyrimme (esim. tieteenalapohjainen OPS, osaamisperustainen OPS, ongelmalähtöinen OPS, ilmiölähtöinen OPS)

Keskustelimme rehtorin OPS-linjauksista.

Rehtorin OPS-linjaukset vaikuttivat vahvasti OPS-työhömmme.

OPS-prosessissa olimme yhteistyössä tiedekuntamme muiden laitosten tai oppiaineiden edustajien kanssa.

Olen ylpeä uudesta opetussuunnitelmasta.

Saavutimme tavoittelemamme muutoksen uudessa opetussuunnitelmassa.

OPS-prosessi johti pinnallisiin muutoksiin.

OPS-työ oli tällä kertaa selvästi erilainen kuin aiemmin.

8. Opetussuunnitelmatyö yksilötasolla

	Täysin eri mieltä	Jokseenkin eri mieltä	Siltä väliltä	Jokseenkin samaa mieltä	Täysin samaa mieltä	En osaa sanoa
Oma roolini OPS-työssä oli selkeä.						
Koen, että roolini OPS-työssä muuttui prosessin aikana.						
OPS-työ on tärkeä osa omaa työtäni.						
Olin huolissani uuden opetussuunnitelman vaikutuksesta omaan opetukseeni.						
Usein keskustelu opetussuunnitelmasta sekoittui keskusteluun omasta työsuunnitelmasta.						
Sain oman ääneni kuuluviin OPS-työssä.						

9. Miten uusi OPS poikkeaa aikaisemmasta? Kirjaa kolme merkittävintä muutosta.

2000 characters left

10. OPS-työn tuki yliopistotasolla

	Täysin eri mieltä	Jokseenkin eri mieltä	Siltä väliltä	Jokseenkin samaa mieltä	Täysin samaa mieltä	En osaa sanoa
Yliopisto tarjosi riittävästi tukea OPS-työhön.						
Yksikköni hyödynsi OPS-työssä yliopistotason tarjoamaa tukea.						
OPS-seminaarit auttoivat suunnittelutyössä.						
Yliopisto johti OPS-työtä hyvin.						
Rehtorin OPS-linjaukset olivat selkeät.						
Rehtorin OPS-linjaukset tulivat oikea-aikaisesti (21.9.2015).						
Olisimme tarvinneet tarkennettuja ohjeita opetussuunnitelmien rakentamiseen aiemmin.						
Koulutus-, opetus- ja vuosisuunnittelujärjestelmä (KOVIS) auttoi opetussuunnitelmien laadintaa.						
Yliopisto tuki KOVIS-järjestelmän käyttöönottoa riittävästi.						
Opetussuunnitelmatyön yhteisten käsitteiden määrittely auttoi keskustelua yksikössämme.						

11. Voit halutessasi tarkentaa tässä vastaustasi yliopistotasoisesta OPS-työn tuesta.

2000 characters left

Seuraavassa on rehtorin OPS-linjauksiin liittyviä väitteitä. Vastaa annetulla asteikolla, mitä mieltä olet oman yksikkösi OPS-työstä suhteessa linjauksiin.

12. Rehtorin OPS-linjausten hyödyntäminen OPS-työssä

	Täysin eri mieltä	Jokseenkin eri mieltä	Siltä väliltä	Jokseenkin samaa mieltä	Täysin samaa mieltä	En osaa sanoa
Hakukohteiden vähentämisen vaatimus herätti kiivaita keskusteluja yksikössämme.						
Laaja-alainen kandidaatin tutkinto osoittautui liian haasteelliseksi tavoitteeksi.						
Onnistuimme tekemään hyvää yhteistyötä eri oppiaineiden välillä.						
Löysimme muiden laitosten tai tiedekuntien opetussuunnitelmista ideoita omaan OPS:an.						
Kävimme läpi palautetietoa edellisen opetussuunnitelman opintojaksojen kuormittavuudesta.						
Kävimme opiskelijoiden kanssa läpi uuden OPS:n kuormittavuuden.						
Opetussuunnitelmassa huomioitiin, että kaikilla opiskelijoilla on mahdollisuus osallistua akateemista opiskelukykyä tukevaan opetukseen tai toimintaan.						
Loimme opintojaksoille vaihtoehtoisia suoritustapoja, jotta opinnoissa eteneminen tulisi sujuvammaksi.						
OPS-työssä oli mukana yliopiston ulkopuolisia työelämän edustajia.						
OPS-työn kuluessa tutkimme valmistuneiden työllistymistä koskevia selvityksiä.						
OPS-työssä huomioitiin erilaiset opiskelumuodot, jotka kehittävät työelämätaitoja.						
OPS-työssä pyrittiin siihen, että opetuksesta ja oppimisesta tulee entistä vuorovaikutuksellisempaa.						
Opetussuunnitelma edistää teknologisesti tuettujen pedagogisten						

ratkaisujen käyttöä.

OPS-työssä pyrittiin siihen, että opetus tukisi entistä enemmän opiskelijoiden aktiivisuutta.

Kansainvälisyys, myös "kotikansainvälisyys", oli läpileikkaavasti mukana OPS-työssä.

Pyrimme varmistamaan, että vieraskielisen opetustarjonta on kasvanut entiseen opetussuunnitelmaan verrattuna.

Kävimme OPS-työssä läpi vaihto-opiskelijoiden kokemuksia ulkomaisten yliopistojen opetustarjonnan määrästä ja laadusta.

Mielestäni uuden opetussuunnitelman sisällöt vastaavat hyvin alan osaamistarpeisiin.

Mielestäni uusi opetussuunnitelma mahdollistaa monipuolisten opetus- ja arviointimenetelmien käytön.

OPS:aa muokattiin niin, että se entistä paremmin tukee opiskelijoiden kehittymistä osaaviksi alansa uudistajiksi.

13. Mikä tutkinto-ohjelman suunnittelussa meni hyvin ja mitä olisi pitänyt tehdä toisin?

2000 characters left

14. Miten mielestäsi tulisi valmistautua seuraavaan opetussuunnitelmakauteen 2020–2023?

2000 characters left

Survey of the Curriculum process at JYU

1. Which group did you belong during the planning and writing phase in the curriculum?

Teaching and research staff

Other staff

Student

2. Were you a member of your unit's Education Developmental Group?

Yes, I was a member.

No, I was not a member.

3. Which faculty or independent institute did you belong to at the start of the curriculum process (in September 2015)?

Faculty of Humanities

Faculty of Information Technology

Jyväskylä University School of Business and Economics

Faculty of Education Sciences

Faculty of Sport and Health Sciences

Faculty of Mathematics and Science

Faculty of Social Sciences

Open university

Language centre

Kokkola University Consortium Chydenius

University Library

4. How many hours of your work plan for the academic year 2017–2018 is allocated for teaching duties (including preparation and evaluation)?

0–10 hours

11–60 hours

61–100 hours

101–200 hours

Over 200 hours

The question doesn't concern me.

5. How many years of university-level teaching experience do you have?

Less than one year.

1–2 years

3–9 years

10 years or more

I don't have teaching experience.

6. How did you participate in the curriculum process? (You can choose multiple answers)

I participated in the work of the Education Development Group or I participated in another working group contributing to the curriculum process.

I participated in the curriculum process within my degree program.

I participated the common curriculum events organised at my faculty or unit.

I participated at least one curriculum development seminar or followed a seminar through Moniviestin.

I participated in the curriculum process as a commentator.

7. Assess, how the curriculum process was organised in the unit in which you participated to it (department or faculty).

	Completely disagree	Somewhat disagree	Neither disagree, nor agree	Somewhat agree	Completely agree	Don't know
The curriculum process was generally well organised.						
The Education Developmental Group was mostly responsible for the curriculum development process.						
Most teachers in my unit participated in the curriculum process somehow.						
My unit allocated enough time to the curriculum process.						
The curriculum process led to the analysis of our unit's procedures.						
We helped the students to actively participate to the curriculum process.						
We utilised feedback information collected from students. (for example JYU's course feedback or The Finnish Bachelor's Graduate Survey).						
The students from international master's degree programs were actively involved in the curriculum process.						
In the beginning of the process, we discussed the type of curriculum model we were aiming at. (Eg. discipline-based, competence-based, problem-based, phenomenon-based)						
We discussed the rector's guidelines on curricula and teaching schedules.						
The rector's guidelines had a strong impact on our curriculum process.						

During the curriculum process we cooperated with other departments in our faculty, or with representatives of the disciplines.

I'm proud of our new curriculum.

We achieved the change we were aiming at in the new curriculum.

The curriculum process led to superficial changes.

The curriculum process was clearly different than before.

8. Curriculum process at the individual level

Completely disagree	Somewhat disagree	Neither disagree, nor agree	Somewhat agree	Completely agree	Don't know
---------------------	-------------------	-----------------------------	----------------	------------------	------------

My role in the curriculum process was clear.

I feel that my role in the curriculum process changed during the process.

Curriculum process is an important part of my work.

I was concerned about the impact of the new curriculum on my teaching.

Often the discussion about curriculum got mixed with the discussion about my work plan.

I got my opinion heard during the curriculum process.

9. How does the new curriculum differ from the previous curriculum? Write down three most significant changes.

2000 characters left

10. University level support for the curriculum process

	Completely disagree	Somewhat disagree	Neither disagree, nor agree	Somewhat agree	Completely agree	Don't know
The university offered sufficient support to the curriculum process.						
My unit made good use of the university-level support for the curriculum process.						
The curriculum seminars helped in the curriculum planning.						
The university directed the curriculum process well.						
The rector's guidelines on curricula and teaching schedules were clear.						
The rector's guidelines on curricula and teaching schedules were published timely. (on 21st of September 2015)						
We would have needed more specific instructions at an earlier phase for formulating the curricula.						
The education, teaching and yearly planning system (KOVŠ) was helpful in formulating the curricula.						
The university supported the implementation of KOVS sufficiently.						
Defining the common concepts of the curriculum process made discussions easier within our unit.						

11. If you wish, you can elaborate your answers about the university level support of curriculum process here in more detail.

2000 characters left

The next part presents claims concerning the rector's guidelines on curricula and teaching schedules. Answer the claims on the given scale - how would you assess your unit's curriculum process in relation to the guidelines.

12. Utilising the rector's guidelines on curricula and teaching schedules within the curriculum process

	Completely disagree	Somewhat disagree	Neither disagree, nor agree	Somewhat agree	Completely agree	Don't know
The demand to reduce study options evoked heated discussions in our unit.						
Cross-disciplinary bachelor's degree programs turned out to be a too ambitious as a goal.						
We achieved good cooperation between different subject fields.						
We found ideas for our curriculum from the curricula of other departments or faculties.						
We analysed the course feedback concerning the workload of the previous curriculum.						
We analysed the workload of the new curriculum together with our students.						
The curriculum takes into account the possibility of each student to participate in studies or activities supporting academic study abilities.						
We created alternative ways of completion for courses, to improve the smoothness of the study process.						
Working life representatives from outside the university were involved in the curriculum process.						
During the curriculum process, we analysed the graduate employment reports.						
The curriculum process acknowledged different study modes enhancing working life skills.						

13. What went well during the planning of the degree program? What should have been done differently?

2000 characters left

14. How should we prepare for the next curriculum period (2020-2023)?

2000 characters left

Liite 3 Summamuuttujat kyselylomakkeen neljästä sisältöteemasta

I Yksikkökohtainen opetussuunnitelmatyön organisointi

1. Tyytyväisyys OPS-työn organisointiin ($\alpha = .84$)
 - Olen ylpeä uudesta opetussuunnitelmasta.
 - Saavutimme tavoittelemamme muutoksen uudessa opetussuunnitelmassa.
 - Opetussuunnitelmatyö johti yksikkömme toimintatapojen tarkasteluun.
 - OPS-työ oli yleisesti ottaen hyvin organisoitu.
 - Yksikköni varasi OPS-työhön riittävästi aikaa.

2. OPS-linjausten hyödyntäminen ($\alpha = .90$)
 - Keskustelimme rehtorin OPS-linjauksista.
 - Rehtorin OPS-linjaukset vaikuttivat vahvasti OPS-työhömmme.

II Opetussuunnitelmatyö yksilötasolla

1. Osallisuus OPS-työssä ($\alpha = .67$)
 - Sain oman ääneni kuuluviin OPS-työssä.
 - Oma roolini OPS-työssä oli selkeä.
 - OPS-työ on tärkeä osa omaa työtäni.

III OPS-työn tuki yliopistotasolla

1. OPS-työn johtaminen ($\alpha = .84$)
 - Yliopisto johti OPS-työtä hyvin.
 - Rehtorin OPS-linjaukset olivat selkeät.
 - Yliopisto tarjosi riittävästi tukea OPS-työhön.
 - OPS-seminaarit auttoivat suunnittelutyössä.
 - Rehtorin OPS-linjaukset tulivat oikea-aikaisesti (21.9.2015).
 - Opetussuunnitelmatyön yhteisten käsitteiden määrittely auttoi keskustelua yksikössämme.
 - Yksikköni hyödynsi OPS-työssä yliopistotason tarjoamaa tukea.

2. KOVS-järjestelmän tuki ($\alpha = .82$)
 - Koulutus-, opetus- ja vuosisuunnittelujärjestelmä (KOV) auttoi opetussuunnitelmien laadintaa.
 - Yliopisto tuki KOVS-järjestelmän käyttöönottoa riittävästi.

IV Rehtorin OPS-linjausten hyödyntäminen OPS-työssä

1. Palautteen ja yhteistyön hyödyntäminen ($\alpha = .72$)
 - Kävimme läpi palautetietoa edellisen opetussuunnitelman opintojaksojen kuormittavuudesta.
 - Kävimme opiskelijoiden kanssa läpi uuden OPS:n kuormittavuuden.
 - OPS-työn kuluessa tutkimme valmistuneiden työllistymistä koskevia selvityksiä.

- Onnistuimme tekemään hyvää yhteistyötä eri oppiaineiden välillä.
 - Löysimme muiden laitosten tai tiedekuntien opetussuunnitelmista ideoita omaan OPS:an.
2. Interaktiivinen ja monipuolinen pedagogiikka ($\alpha = .80$)
- OPS-työssä pyrittiin siihen, että opetuksesta ja oppimisesta tulee entistä vuorovaikutuksellisempaa.
 - OPS-työssä pyrittiin siihen, että opetus tukisi entistä enemmän opiskelijoiden aktiivisuutta.
 - Mielestäni uusi opetussuunnitelma mahdollistaa monipuolisten opetus- ja arviointimenetelmien käytön.
 - Opetussuunnitelma edistää teknologisesti tuettujen pedagogisten ratkaisujen käyttöä.
3. Kansainvälisyys opinnoissa ($\alpha = .77$)
- Pyrimme varmistamaan, että vieraskielisen opetustarjonta on kasvanut entiseen opetussuunnitelmaan verrattuna.
 - Kansainvälisyys, myös "kotikansainvälisyys", oli läpileikkaavasti mukana OPS-työssä.
 - Kävimme OPS-työssä läpi vaihto-opiskelijoiden kokemuksia ulkomaisten yliopistojen opetustarjonnan määrästä ja laadusta.
4. Opiskelumuotojen kehittäminen ($\alpha = .67$)
- OPS-työssä huomioitiin erilaiset opiskelumuodot, jotka kehittävät työelämätaitoja.
 - Loimme opintojaksoille vaihtoehtoisia suoritustapoja, jotta opinnoissa eteneminen tulisi sujuvammaksi.
5. Alan osaamistarpeisiin vastaaminen ($\alpha = .81$)
- OPS:a muokattiin niin, että se entistä paremmin tukee opiskelijoiden kehittymistä osaaviksi alansa uudistajiksi.
 - Mielestäni uuden opetussuunnitelman sisällöt vastaavat hyvin alan osaamistarpeisiin

Liite 4 Haastattelukysymykset

Alkukysymykset:

1. Minkä opetussuunnitelman suunnitteluun olette osallistuneet?
2. Ketkä laitoksellanne ovat osallistuneet opetussuunnitelman tekemiseen ja mikä teidän oma roolinne on ollut?

Kertokaa, miten tämä opetussuunnitelmaprosessi teillä meni

1. Mistä opetussuunnitelman tekemisessä lähdettiin yksikössänne liikkeelle? Millaisia vaiheita tekemisessä on ollut?
2. Millaisia toimintatapoja käytitte työskentelyssänne? Mitkä toimintatavat tuottivat parasta tulosta, mitkä heikointa?
3. Miten arvioitte opetussuunnitelmatyön yhteisöllisyyttä ja osallistuvuutta? (Olivatko ihmiset yhdessä tekemässä opetussuunnitelmaa, vai oliko se pienen ryhmän aikaansaannos?)
4. Mistä opetussuunnitelmassa laatimisessa käytiin eniten neuvotteluja?
5. Miten arvioitte laitoksen ja tiedekunnan sisäistä OPS-työn johtamista?
6. Mitkä ovat päällimmäiset ajatuksenne OPS-prosessin alussa ja mitkä ne ovat nyt?

Opetussuunnitelmatyön johtaminen

1. Yliopisto antoi yhteiset raamit kaikille. Mitä mieltä olette tästä toimintatavasta? (Linjausten antaminen, opetussuunnitelman yhtenäistäminen, opetussuunnitelman yhtenäinen rakenne, yhteinen aikataulu, pyrkimys yhteiseen sanastoon, OPS-seminaarit, KOVS-järjestelmä)
2. Mitä mieltä olitte rehtorin linjauksista? Miten ne ohjasivat työskentelyänne?
3. Ketkä kommentoivat opetussuunnitelmaanne? Oliko koulutusneuvoston kommentoinnista hyötyä OPS-työhönne?
4. Millä tavalla toivotte, että seuraavalla kerralla OPS-työtä johdetaan ja miten tuetaan?

OPS-työn haasteet ja edistävät tekijät

1. Mitkä olivat OPS-prosessin suurimmat haasteet?
2. Mitkä asiat edistivät opetussuunnitelmaprosessia?

Sisällön työstö

1. Minkälaista keskustelua käytiin osaamistavoitteista? (Millä tavalla määrittelitte osaamistavoitteet ja sisällöt uusiin opetussuunnitelmiin?) [työelämäyhteydet, tutkinto-ohjelman sisältö - erityisesti sitä, mitä on tarpeellista jatkossa opettaa opiskelijoille?]
2. Minkälaista keskustelua käytiin tieteenalan substanssin ulkopuolelle liittyvistä asioista? (kuten asiantuntijuudesta, geneerisistä taidoista, toimijuudesta ja ammatillisesta identiteetistä) Miten nämä näkyvät OPS:ssa?

OPS-työn lopputulos – valmis uusi opetussuunnitelma

1. Mitä mieltä olette OPS:in lopputuloksesta?
2. Toteutuiko visionne opetussuunnitelmastanne?

Liite 5

Jyväskylän yliopiston linjaukset opetussuunnitelmiin ja opetusohjelmiin lukuvuosille 2017-2020

Opetussuunnitelmia koskevat linjaukset:

1. **Hakukohteiden vähentäminen ja laaja-alaiset kandidaatin tutkinnot**
 - a. Kandidaatintutkinnon hakukohteiden määrän vähentäminen kehittämällä nykyiseen verrattuna rakenteeltaan laaja-alaisempia kandidaattiohjelmiä.
 - b. Kandidaattiohjelmien rakenteen laaja-alaisuus: oppiainepohjaisesta koulutuksen järjestämistavasta siirrytään kandidaattiohjelmiin, joihin voi kuulua yksi tai useampi oppiaine ja suhteellisen vapaasti valittavia opintoja.
 - c. Kandidaattiohjelmien rakenteen laaja-alaisuus: Kandidaattiohjelman aikana omaksuttu osaaminen on laaja-alaista ja antaa opiskelijoille monentyyppisiä valmiuksia.
 - d. Kandidaattiohjelmien rakenteen laaja-alaisuus: Kandidaattiohjelmien jälkeen opiskelijoiden on mahdollista suuntautua yhteen tai useampaan erisisältöiseen maisteriohjelmaan.
 - e. Huomioitava laaja-alaisuuden lisäksi tarvittaessa mahdolliset kelpoisuusvaatimukset, joiden osalta vahva perusosaaminen tulee yhdistää laaja-alaisuuteen.
 - f. Kaikissa opetussuunnitelmissa (ml. vieraalla kielellä opetettavat maisteriohjelmat) otetaan huomioon ns. yleisopinnot (viestintä- ja kieliopinnot, tiedonhankintaan liittyvät opinnot, työelämä- ja yrittäjyysvalmiuksiin liittyvät opinnot, hyvien tieteellisten käytänteiden periaatteet jne.), jotka voidaan mahdollisuuksien mukaan integroida osaksi substanssiopetusta.

2. **Monitieteisyys (tiedekuntien ja laitosten välinen yhteistyö) ja vapaa sivuaineiden opiskeluoikeus**
 - a. Kandidaatti- ja erityisesti maisteriohjelmiä suositellaan suunniteltaviksi myös monitieteisiksi kokonaisuuksiksi.
 - b. Tiedekuntia ja laitoksia kannustetaan yhteistyöhön monitieteisten kokonaisuuksien suunnittelussa ja toteuttamisessa.
 - c. Tiedekuntien tulee huolehtia, että jokaisen tutkintoon johtavan ohjelman taakse on koottu riittävä osaamis pääoma joko keskittämällä ja/tai verkostoitumalla
 - c.a. yksiköiden välinen yhteistyö.
 - c.b. valtakunnallinen ja/tai kansainvälinen yhteistyö.
 - d. Yliopiston tutkintosäännössä linjattu vapaa sivuaineiden opiskeluoikeus tulee huomioida opetussuunnitelmia kehittäessä osana tutkintojen laaja-alaisuutta.
 - e. Vieraalla kielellä opetettavat maisteriohjelmat tulee integroida osaksi tiedekunnan muuta koulutustarjontaa ottaen huomioon yliopiston profiloitumista koskevat päätökset ja linjaukset.
 - f. Vieraalla kielellä opettavien maisteriohjelmien houkuttelevuuteen, kilpailukykyyn ja monitieteisyyteen tulee kiinnittää erityistä huomiota.

3. **Opintojen kuormittavuus, opinnoissa eteneminen ja opetustarjonta**
 - a. Yliopiston on yliopistolain mukaan järjestettävä opetus ja opintojen ohjaus siten, että tutkinnot on mahdollista suorittaa päätoimisesti opiskellen tavoiteajassa. Valmistuakseen tavoiteajassa opiskelijan tulee suorittaa 60 opintopistettä

lukuvuodessa. Yhden opintopisteen edellyttämä työmäärä on laskennallisesti 27 tuntia.

- b. Opetussuunnitelmia laadittaessa on varmistettava opintopisteiden ja työmäärän vastaavuus sekä opiskelijan tosiasiallinen mahdollisuus suorittaa tutkinto tavoiteajassa.
- c. Tiedekuntien tulee tehdä opetussuunnitelmat ja kuvata tutkinnot ja opiskelijoiden opintopolut siten, että tutkinnot ovat suoritettavissa tavoiteajoissa.
- d. Tiedekuntien tulee karsia päällekkäisiä opetussisältöjä mm. ydinainesanalyysin avulla, jolloin myös kuormittavuuteen voidaan vaikuttaa.
- e. Valinnaisten kurssien tarjontaa vähennetään esimerkiksi yhteistyöllä yliopistojen kanssa.
- f. Opetus järjestetään suurina kokonaisuuksina. Pienet (1-2) opintopisteen kurssit yhdistetään suuremmiksi kokonaisuuksiksi.

4. Hyvinvointi ja esteettömyys

- a. Yliopiston strategian mukaan Student Life -toiminta tukee opinnoissa etenemistä ja hyvinvointia. Opetussuunnitelmassa tulee huomioida, että kaikilla opiskelijoilla tulee olla mahdollisuus osallistua akateemista opiskelukykyä tukevaan opetukseen ja toimintaan.
- b. Opiskelun esteettömyys ja saavutettavuus tulee ottaa huomioon jo opetuksen suunnittelussa ja varautua vaihtoehtoisilla suoritustavoilla.
- c. Opetussuunnitelmassa tulee käydä ilmi ne suoritustavat, joilla opintojakso on mahdollista suorittaa.

5. Toiminta- ja oppimisympäristö

- a. Asiantuntijuuden kehittyminen ja oppiminen, ajattelun syveneminen, innostavuus, luovuus ja uudenlaiset ratkaisut
 - (5.a.a.) Opetussuunnitelmia kehitetään niin, että sisällöt sekä opiskelu- ja opetustavat varmistavat opiskelijan kasvamisen itseensä luottavaksi akateemiseksi asiantuntijaksi, jolla on kyky kriittiseen ja luovaan ajatteluun sekä rohkeus lähestyä monimutkaisia ongelmia.
- b. Työelämäyhteistyö, tutkintojen työelämärelevanssi ja työllistävyys, yrittäjyyden ja yrittäjämäisen asenteen näkyminen.
 - (5.b.a.) Opintosuunnitelmilla varmistetaan, että kaikki yliopiston antama koulutus edistää opiskelijan kykyä menestyä työelämässä.
 - (5.b.b.) Opetussuunnitelmaa tehtäessä tulee huomioida erilaiset opiskelumuodot, jotka edistävät työelämätaitoja (sekä substanssiin integroituva työelämäosaaminen että monialaisten kohtaamisten kautta syntyvä työelämäosaaminen).
 - (5.b.c.) Yksiköiden tulee ottaa huomioon rehtorin suositus työharjoittelun opintopisteytyksestä ja pyrkiä siihen, että opetussuunnitelmaan kuuluvan pakollisen ja vapaaehtoisen työharjoittelun opintopistemäärä on 5 op/kk (poikkeuksena voivat olla alat, joilla on valtakunnallisesti sovittu työharjoittelun opintopistemäärä) (tarkemmin rehtorin 7.11.2013 tekemä päätös: Jyväskylän yliopiston opetussuunnitelmiin kuuluvan työharjoittelun käytänteiden yhtenäistäminen)
 - (5.b.d.) Osana yleisiä työelämävalmiuksia tulee opetussuunnitelmissa näkyä myös kannustus yrittäjämäiseen asenteeseen sekä mahdollisuus sen kehittämiseen tekemisen ja kokeilemisen kautta.

- (5.b.e.) Lisäksi huomioidaan, että yrittäjäyys nostetaan opiskelijoille esiin yhtenä työllistymismahdollisuutena muiden joukossa.
 - (5.b.f.) Työelämävalmiuksien kehittämisessä on suositeltavaa tehdä yhteistyötä työelämän edustajien kanssa.
- c. Kansainvälisyys ja monikulttuurinen osaaminen
- (5.c.a.) Opetussuunnitelmissa tulee huomioida, että niihin sisältyy suunnitelma kansainvälistymisestä ja monikulttuurisen osaamisen kehittämisestä. Tämä tarkoittaa
 - 5.c.a.a. erityisesti tieteenalarelevanttia viestintä- ja kieliosaamista sekä
 - 5.c.a.b. tavoitteellista opintoihin kuuluvaa ulkomaista opinto- tai harjoittelujaksoa.
 - (5.c.b.) Ulkomaiset opintojaksot on suunniteltava siten, että niiden aikana suoritettavat opinnot ovat aidosti osa suoritettavaa tutkintoa.
 - (5.c.c.) Tämä tarkoittaa myös yliopiston, tiedekuntien ja laitosten ulkomaisten sopimusyliopistojen kriittistä tarkastelua.
 - (5.c.d.) Viestintä- ja kieliopinnot järjestetään osana substanssiopetusta uusimuotoisina viestintä- ja kieliopintoina.
 - (5.c.e.) Tiedekuntien tulee huolehtia, että niillä on tarjolla riittävä määrä vieraalla kielellä opettavien maisteriohjelmien opetuksen lisäksi muuta opetussuunnitelmiin integroituvaa vieraskielistä opetusta vaihto-opiskelijoita ja suomalaisten opiskelijoiden kansainvälisiä valmiuksia ajatellen.
- d. Vuorovaikutus ja palaute
- (5.d.a.) Opetussuunnitelmissa vuorovaikutukselliset opetuskäytännöt tukevat osallistumista ja edistävät yhdessä toimimisen taitoja sekä rohkeutta etsiä uutta luovia ratkaisuja.
 - (5.d.b.) Opetussuunnitelmia ja -ohjelmia uudistettaessa on otettava huomioon
 - 5.d.b.a. opiskelijoilta saatu kurssipalaute
 - 5.d.b.b. opiskelijoilta saatu kandipalaute
 - 5.d.b.c. valmistuneilta saatu palaute
 - 5.d.b.d. työnantajilta saatu palaute
 - (5.d.c.) Opintojen ohjaus kytkeytyy opetukseen. Tutkintorakenteen selkeä esittely sekä sen esille tuominen, mitä voi vapaasti valita ja mihin on rajoituksia, on tärkeää ja helpottaa osaltaan henkilökohtaisten opintosuunnitelmien laatimista ja opintoneuvontaa.
 - (5.d.d.) Opiskelijoiden HOPS ohjauksessa tulee huomioida kaikki tutkintoon kuuluvat pakolliset opinnot (mm. viestintä- ja kieliopinnot) ja huolehtia, että opiskelijat ovat tietoisia tutkintorakenteesta ja siihen liittyvistä pakollisista ja vapaaehtoisista opinnoista sekä saavat tukea vapaaehtoisten opintojen valintaan.
- e. Teknologisesti tuetut pedagogiset ratkaisut ja oppimisympäristöt
- (5.e.a.) Opetussuunnitelmissa tulee huomioida mahdollisuus ajasta ja paikasta riippumattomaan opiskeluun teknologisesti tuettujen pedagogisten ratkaisujen sekä digitaalisten aineistojen avulla.
 - (5.e.b.) Suunnittelussa ja toteutuksessa on huomioitava yhtäältä joustavuus ja toisaalta pedagoginen laadukkuus.
 - (5.e.c.) Kaikissa opetussuunnitelmissa hyödynnetään oppimisympäristöjen moniulotteisuutta.

- (5.e.d.) Teknologiaa hyödynnetään koulutuksessa merkityksellisellä tavalla niin, että se tukee osaamista tulevaisuuden kommunikaatioympäristöissä tuottavalla, luovalla ja vastuullisella tavalla.
- (5.e.e.) Oppimisympäristöjen esteettömyydestä tulee huolehtia.
- f. Osaamisen näkyväksi tekeminen ja erilaiset arviointikäytännöt
 - (5.f.a.) Opetussuunnitelmat ja niiden sisällöt kuvataan opiskelijan näkökulmasta siten, että opintojen kautta saavutettu osaaminen ja osaamistavoitteet käyvät selvästi ilmi opiskelijalle.
 - (5.f.b.) Opetussuunnitelmissa tulee mahdollistaa erilaiset tavat opiskelijoiden osaamisen osoittamiseen ja arviointiin.
 - (5.f.c.) AHOT-periaatteita tulee noudattaa.
 - (5.f.d.) Yliopiston tutkintosäännössä on määrätty opetussuunnitelmassa ilmi käytävät asiat.

X. Opetusohjelmia koskevat linjaukset:

- a. (X.a.) Opetusta järjestävien yksiköiden on järjestettävä opetuksensa lukuvuoden ja sen opetusjaksojen aikoina siten, että opetusta on tarjolla mahdollisimman tasaisesti kaikkina opetusjaksoina kaikkia työpäiviä hyödyntäen, jotta opiskelijat voivat edetä opinnoissaan tehokkaasti ja siten, että työmäärä jakautuu tasaisesti työviikon ja lukuvuoden aikana. Erityistä huomiota tulee kiinnittää toukokuuhun opetuskuukautena.
- b. (X.b.) Opetusohjelmien rakentamisessa tulee kiinnittää erityistä huomiota siihen, että mahdolliset rakenteelliset ongelmat ja aikataululliset päällekkäisyydet minimoidaan. Ratkaisuna voi olla esimerkiksi opintojen rytmittäminen ja päällekkäisyyksien vähentäminen varaamalla tietyt yhteisesti sovitut ajankohdat (blokit) eri opinnoille. Tämä on erityisen tärkeää paitsi opintojen etenemisen myös opintotuen kannalta.
- c. (X.c.) Yksiköiden tulee huolehtia, että opiskelijoiden on mahdollista suorittaa tutkintoon johtavia opintoja myös kesäkauden aikana. Keinoja kesäopintojen järjestämiseen voivat olla mm. opetussuunnitelmaan kirjatut vaihtoehdot suoritustavat, jotka mahdollistavat opintojen joustavan suorittamisen kesäkauden aikana kontaktiopetuksen lisäksi myös omatoimisesti opiskellen.
- d. (X.d.) Opintotukiudistuksen myötä vähenevät tukikuukaudet vaikuttavat myös opiskelijoiden mahdollisuuksiin suorittaa kesäopintoja, mistä syystä on erityisen tärkeää, että kesän aikana suoritettavat opinnot ovat aidosti tutkintoon kuuluvia ja sitä edistäviä.
- e. (X.e.a.) Jotta yliopiston tilat riittävät, opetusta antavien yksiköiden suositellaan sopivan tenttijärjestelyistä yhdessä sekä

(X.e.b.) hyödyntämään yliopiston tarjoamia erilaisia sähköisen tenttimisen mahdollisuuksia.

**Koulutuksen
tutkimuslaitos**
Vuodesta 1968